

Mendelova univerzita v Brně
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií
Mezinárodní teritoriální studia

Klára Fryčová

**Změna bezpečnostní úrovně v povodí
řeky Mekong**

Bakalářská práce

Brno 2016

Vedoucí bakalářské práce Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Změna bezpečnostní úrovně v povodí řeky Mekong“ zpracovala samostatně s použitím pramenů a literatury, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Brně dne 22. 12. 2016

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce Ing. Zbyšku Koreckimu, Ph. D., za trpělivost, čas a cenné rady, které mi věnoval v průběhu jejího zpracování.

Abstrakt

FRYČOVÁ, Klára. Změna bezpečnostní úrovně v povodí řeky Mekong. Bakalářská práce. Brno, 2016

Cílem bakalářské práce je analyzovat hrozby a rizika spojená s hydroenergetickými projekty v povodí řeky Mekong a navrhnou změnu politik vedoucí ke stabilizaci bezpečnosti v regionu a udržení regionálního rozvoje. Zaměřím se především na státy Vietnam, Kambodžu a Laos s důrazem na sociální, ekonomickou a environmentální bezpečnost.

Klíčová slova: bezpečnost, hydroenergie, Vietnam, Laos, Kambodža, Mekongská říční komise, jihovýchodní Asie, vodní přehrady

Abstract

FRYČOVÁ, Klára. Security standard transformation in Mekong delta region. Bachelor thesis. Brno, 2016

The aim of this bachelor thesis is to analyze threats and risks of hydropower projects in Mekong delta region and to propose changes in policies that would lead to security stabilization and preservation of regional development. In this thesis I will focus mainly on Vietnam, Cambodia and Lao PDR with emphasis on social, economic and environmental security.

Key words: security, hydropower, Vietnam, Lao PDR, Cambodia, Mekong river commission, southeast Asia, dams

Obsah

Mendelova univerzita v Brně	1
Prohlášení.....	2
Abstrakt.....	4
Úvod	6
Cíl a metodika	7
1 Teoretická část.....	8
1.1 Teorie bezpečnosti	8
1.1.1 Konceptualizace bezpečnosti	8
1.1.2 Hrozby a rizika	12
1.1.3 Sekuritizace.....	13
1.1.4 Referenční objekty a dimenze bezpečnosti	13
1.1.5 Referenční objekty.....	14
1.1.6 Dimenze (sektory) bezpečnosti.....	14
1.1.7 Úroveň měření bezpečnosti	16
1.1.8 Státní suverenita.....	17
1.2 Teorie regionálního rozvoje.....	18
1.2.1 Regionální rozvoj a závislost úrovně rozvoje na přístupu k vodě	18
1.2.2 Ekonomický rozvoj	20
1.2.3 Lorenzova křivka.....	21
1.3 Teoretický přístup k disparitám a spolupráce subjektů	22
1.3.1 Rozvojové projekty.....	22
1.3.2 Regionální disparity	22
2 Analytická část	23
2.1 Zhodnocení bezpečnostní situace v regionu	23
2.1.1 Sociální a ekonomická hrozby a rizika	23
2.1.2 Environmentální hrozby a rizika	26
2.1.3 Měření bezpečnosti regionu	27
2.2 Aspekty hydroenergetických projektů v regionálním rozvoji regionu.....	29
2.2.1 Hydroenergie v regionu.....	29
2.2.2 Vývoj výstavby přehrad na řece Mekong	30
2.3 Sociální, ekonomická a environmentální charakteristika regionu	34
2.3.1 Sociální.....	34
2.3.2 Ekonomická	37
2.3.3 Environmentální.....	40
2.4 Spolupráce a disparity mezi státy	43
2.4.1 Spolupráce na řece Mekong	43
2.4.2 Mekong river Commission (MRC)	44
Návrhová část	47
2.5 Návrhy snižující zátěž na životní prostředí na národní úrovni.....	47
2.6 Návrhy na nadnárodní úrovni (Mekong River Commission)	48
Závěr	50
Přílohy.....	51
Seznam použité literatury.....	53
Seznam použitých tabulek	61

Úvod

V souvislosti s bezpečností jihovýchodní Asie je nejčastěji zmiňován konflikt v Jihočínském moři. Mnohdy se však zapomíná na region, který by v budoucnu mohl mít stejnou strategickou výhodu jako Jihočínské moře. Nejedná se však o zásoby ropy ani zemního plynu, nýbrž o energetický potenciál v podobě vody. Mekong je dvanáctou nejdelší řekou světa a zároveň tedy jednou z největších “zásobáren” vody, která se stává stále vzácnější komoditou. Řeka poskytuje nejen obživu pro miliony lidí a unikátní ekosystém, ale je také potencionálním zdrojem energie, která se s rychle rostoucí populací zemí mekongského subregionu stává velmi atraktivní. Lze tedy očekávat změnu bezpečnostní úrovně regionu ať už v rámci jednotlivých zemí, či prostřednictvím kooperace vybraných států.

Vietnam, Laos a Kambodžu spojuje nejen řeka Mekong, ale také historický vývoj a sled sporů a konfliktů, které se mezi nimi a na jejich území odehrály. Podobný vývoj těchto tří asijských států vedl ke snaze o kooperaci a postupnou integraci v podobě Mekongské říční komise či Mekongského subregionu. Přestože v souvislosti se zabezpečením přístupu obyvatel k elektrické energii je cíl všech zemí společný, představy o cestě, kterou se k vytyčenému ideálu dopracují se značně liší.

Zároveň nemůžeme opomínat vliv a roli Čínské lidové republiky, na jejímž území se řeka Mekong také nachází. Populační růst Číny a její expanzionistické tendence jsou, vzhledem k situaci v Jihočínském moři, zřejmé. Otázkou zůstává zda Čína bude brát ohled na své “malé sousedy na jihu”.

Je logické, že výstavba plánovaných hydroenergetických projektů bude mít nejrůznější dopady jak na životní prostředí, tak na ekonomické a sociální aspekty bezpečnosti. V práci se pokusím analyzovat hrozby a rizika spojená právě s těmito bezpečnostními sektory a navrhnout způsoby, jakými by bylo možné některým z negativních dopadů předcházet nebo je alespoň zmírnit.

Cíl a metodika

Cílem této bakalářské práce je navrhnout změnu politik a jejich implementaci k zabezpečení regionálního rozvoje a udržení stability bezpečnosti v oblastech ekonomických, environmentálních a sociálních, způsobených výstavbou přehrad. Budou analyzovány hrozby a rizika v kontextu výstavby vodních děl. Zaměřím se především na státy Vietnam, Kambodžu a Laos, které jsou členy mekongského subregionu a zároveň slibně se rozvíjejícími ekonomikami jihovýchodní Asie.

Bakalářská práce je rozdělena do tří částí. První část tvoří literární rešerše, následuje část analytická a v závěru návrhová část. K vytvoření práce bylo použito metody popisu, analýzy, operačního výzkumu, dedukce – indukce a metody komparativní.

1 Teoretická část

1.1 Teorie bezpečnosti

Thúkýdidés usiloval o analyzování původu a průběhu Peloponéské války. Platón se věnoval politickým problémům ve státě, který by měl zahrnovat a garantovat všechny nejdůležitější hodnoty (víru, pravdu, spravedlnost, krásu), které tvořily základní individuální, sociální a státní bezpečnost. Aristoteles zdůrazňoval roli státu v oblasti účinného a racionálního tvoření bezpečnosti. Niccolo Machiavelli prezentoval model bezpečné občanské společnosti (Gizicki, 2013). Tyto příklady nám ukazují, že otázkou bezpečnosti se lidé zabývali již ve starověkém Římě.

Ministerstvo vnitra České republiky (2015) definuje pojem bezpečnosti jako *„Stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celému systému) tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovostí. Je to tedy míra stability systému a jeho primární a sekundární adaptace.“*

Bezpečnost lze vymezit negativně či pozitivně. Negativní vymezení indikuje absenci či neexistenci hrozby (Eichler, 2006). Naopak pozitivní vymezení bezpečnosti je stav navozený přirozenými okolnostmi popřípadě opatřeními, která cílevědomě snižují či eliminují nebezpečí (Kubeša, 2008). Toto vymezení se váže ke konkrétnímu předmětu, člověku, obci, státu či bezpečnostnímu společenství.

Bezpečnost lze dále rozlišovat na objektivní vymezení, kdy jde o nepřítomnost hrozby, a subjektivní vymezení, které identifikuje hrozbu stejně jako subjekt, ke kterému se vztahuje. K eliminaci či zmírnění hrozby lze využít konkrétních opatření či využít přirozeného prostředí s vysokým statutem bezpečnosti (Bezpečnostní hrozby a bezpečnostní vztahy: sborník z pracovního semináře, 2008).

1.1.1 Konceptualizace bezpečnosti

Podle Nyeho se formování moderní bezpečnosti liší v předpokladech, metodách a konkrétních akcích. V současné době se jedná především o dosažení bezpečnostních zájmů Spojených států a Evropské unie (Gizicki, 2013).

Podobně jako v řadě jiných oborů, i v bezpečnostních studiích existuje řada odlišných teoretických přístupů a názorů na konceptualizaci bezpečnosti.

Realismus

Realismus je často označován jako hlavní paradigma mezinárodních bezpečnostních studií. Realisté se shodují na několika zásadních myšlenkách jako, že lidé vždy následují svůj vlastní zájem a moc určuje, kdo dosáhne svého. V mnoha dalších teoretických i praktických otázkách se však jejich názory rozcházejí. Na realismus můžeme nahlížet dvěma způsoby. V tradičním filosofickém smyslu lze realismus pochopit jako pesimistický pohled na lidstvo, skepticismus týkající se výhledů na vývoj společnosti; domněnka, že lidé snadno vyvolávají násilný konflikt a ten bude vyřešen pomocí nadřazené moci, nikoliv spravedlivým řízením (Khan a Jaspal, 2013). Klasičtí realisté vnímají vojenskou nebo státní bezpečnost za základní a lidskou podstatu považují za zlo a zodpovědnou za válku. Mezi klasické realisty se řadí například výše zmíněný řecký filosof Thúkýdídés, , Thomas Hobbes nebo Niccolo Machiavelli. Představiteli realismu 20. století jsou Reinhold Niebuhr, Herbert Butterfield, Martin Wight nebo Hans Morgenthau. Jako teoretický přístup v mezinárodních vztazích se realismus snaží objasnit vzájemnou interakci nezávislých států. Ačkoliv poznatky akademického přístupu v bezpečnosti jsou často ovlivněny filosofickým realismem, většina moderních debat o teorii a praxi mezinárodní politiky vychází z teorií akademického realismu.

Přes mnoho odlišných názorů se realisté shodnou na několika základních myšlenkách. Za prvé stát je základním a nejdůležitějším aktérem bezpečnosti. Anarchistický systém je podle realistů nepostradatelný, jelikož státy musejí spoléhat na vlastní prostředky, především potom na sílu nutnou k ochraně svých zájmů. Cílem každého státu je maximalizovat moc (Hans Morgenthau), popřípadě bezpečnost (Keneth Waltz) a pro dosažení těchto cílů budou zavedeny odpovídající politiky. V případě ohrožení je zřejmé, že státy budou spoléhat především na výhrůžky či armádní sílu. Poslední společnou myšlenkou realistů je význam mezinárodního systému (mezinárodních faktorů), především distribuce moci mezi státy, pro základní vzory mezinárodní a zahraniční politiky (Lynn-Jones; Snyder, 2012).

V polovině 70. let 20. století vydal Keneth Waltz svou publikaci *Theory of International Politics* (1979), která se považuje za stěžejní dílo strukturálního realismu (neorealismu). Na rozdíl od klasického realismu, kde se teoretikové opírají zejména o lidskou podstatu, neorealisté zdůrazňují strukturu mezinárodního systému. Podle Waltze se každý systém skládá z určité struktury a jejích jednotek. Každá politická struktura sestává ze tří základních pilířů:

1. princip uspořádání
2. podstata jednotek
3. rozdělení schopností

Mezinárodní systém se vytváří okolo struktury, která odráží sílu státu ve světové komunitě. Schopnosti státu jsou tedy determinované jejím postavením v určitém (globálním) systému (Khan a Jaspal, 2013). Podle Stephena Walta hraje důležitou roli teorie útoku-obrany prezentovaná Robertem Jervisem, Georgem Questerem a Stephenem Van Everem. Ti argumentovali, že válečný konflikt je pravděpodobnější, když státy mohou jednodušeji zvítězit. Pokud je obrana jednodušší než útok, úroveň bezpečnosti je vyšší, popudy k rozpínání se snižují a kooperace se zvyšuje. V případě, že by obrana měla výhodu a státy mohly rozlišovat mezi útočnými a obrannými zbraněmi, státy by nabyly prostředků k obraně, aniž by ohrožovaly ostatní, utlumily by tak efekty anarchie. Podle těchto “obránných” realistů se země snaží přežít a velmoci jim mohou zajistit bezpečnost formováním vyvážených aliancí a zaujmout obranné vojenské postavení (například odvetné nukleární síly) (Walt, 1998).

Jak uvádí Paul Williams, vedle uvedených forem realismu existuje také realismus vzestupu a pádu, podle kterého jsou pravidla a praktiky mezinárodního systému determinována přáním vedoucího – nejsilnějšího státu. Tato teorie se snaží vysvětlit vzestup státu na pozici “vedoucí” země, následný pád a dopady tohoto jevu na zahraniční politiku státu. Jednou z nejnámějších prací založených na této teorii je *War and Change in World Politics* od Roberta Gilpina, která říká, že základní podstata mezinárodních vztahů se za poslední tisíciletí nezměnila. “*Internacionální vztahy jsou stále opakujícím se problémem bohatství a moci mezi nezávislými aktéry ve stavu anarchie.*” Posledním typem realismu je neoklasický realismus, který oproti klasickému realismu navrhuje širší škálu motivací než jen lidskou přirozenost. Důležitým představitelům toho směru je Randall Schweller, jehož teorie vyvážených zájmů, představila typologii založenou na tom, zda jsou státy primárně motivované strachem a chamtivostí. Tudíž státy se racionálně rozhodují na základě kombinace moci a zájmu (Williams, 2008).

Konstruktivismus

Jednou z nejvýznamnějších kritik strukturálního realismu bylo dílo Sociální teorie mezinárodní politiky (Social Theory of International Politics) Alexandera Wendta, která prezentovala jeho pohled na konstruktivismus. Podle něj to, zda je

system konfliktní či klidný, není působeno anarchií nebo mocí, ale sdílenou kulturou, tvořenou diskurzivními sociálními praktikami. Zájmy a identita každého aktéra jsou produktem diplomatických gest ostatních. Státy mohou přetvořit strukturu procesy; pomocí nových gest mohou změnit zájmy a identity k řešení, které více napomáhá míru.

Globální politika je podle konstruktivismu vedena intersubjektivně sdílenými myšlenkami, normami a hodnotami. Ke změně zájmů a identit dochází pomocí interakce, tedy procesem socializace. Na rozdíl od neorealismu a neoliberalismu se konstruktivismus zaměřuje na to, jak myšlenkové struktury ovlivňují způsob, kterým se aktéři definují – kdo jsou, jaké jsou jejich cíle, role, o které si myslí, že ji mají naplnit. Poslední myšlenkou konstruktivismu je, že myšlenkové struktury aktérů se navzájem tvoří a determinují (Copeland, 2000).

Bezpečnostní dilema

Teorie, pocházející z 50. let minulého století, se pokouší vysvětlit původ konfliktů mezi státy, pokud ani jedna ze stran nezamýšlí válku. Základní myšlenkou tohoto konceptu je, že bezpečnost jednoho státu se stává ohrožením státu druhého (Cayley, 2015).

Za zakladatele jsou považováni John Herz a Herbert Butterfield. Zatímco Butterfield prohlašoval bezpečnostní dilema za neredukovatelné a považoval ho za zdroj všech napětí současnosti, Herz považoval tento názor za přeháněný a jako možnou příčinu konfliktu připouštěl i expanzionistické tendence. Hlavní myšlenka bezpečnostního dilematu je založena na anarchistické povaze mezinárodního systému, který ve státech vzbuzuje pocit nejistoty. Tato nejistota vede k bezpečnostním opatřením tvořeným akumulací síly, odrážející se zvýšeným počtem zbraní. Toto jednání vzbuzuje pocit nejistoty v ostatních státech, které tato opatření považují za hrozbu. Celý proces se tedy opakuje (Visser a Duyvesteyn, 2014).

Liberalismus

Tradice liberalismu sahá až do 18. století k filosofovi Immanuelu Kantovi a jeho dílu “*Trvalý mír*” (Perpetual peace), ve kterém považuje všeobecnou svobodu za základní princip struktury státu a vlády (Creighton, 2008).

Liberalismus by se dal označit za opak realismu. Zatímco realismus se dívá na bezpečnost jako uspořádání sil nutných k přežití státu, liberalismus se soustředí na instituce a materiální normy jako ekonomická integrace, schopnost udržet mír bez vlastního bezpečnostního dilematu. Liberalisté věřili v šíření vzdělání a demokracie, což

zahrnovalo i zvýšení kontroly zahraniční politiky. To vedlo k posílení názoru veřejnosti, kterému žádná vláda neodolá (Wilson, 2011). Liberalismus zahrnuje “prospěšnou reklamu” (*douce commerce*), lidská práva, mezinárodní organizace (režimy) a demokracii (Cayley, 2015).

Podle Moravcsika se “reklamní liberalismus” soustředí na pobídky tvořené příležitostmi pro zahraniční ekonomické transakce. Teorie “prospěšné reklamy” rozvinula liberální kritiku merkantilismu, agresivní ekonomická opatření doporučená a praktikovaná autokraty tehdejšího režimu. Voltaire generalizuje merkantilismus tím, že není možné aby jedna země zaznamenala zisk, aniž by nějaká další neprodělala. V 19. století byly myšlenky jako komparativní výhoda a dělba práce sdruženy do liberální obchodní doktríny mezi státy. Nástup nacismu vedl k tomu, že se reklamní liberalisté soustředili na angažovanost vlády v ekonomice a protekcionistické ideologie (Williams, 2008).

Jedním z důležitých kritiků liberalismu byl E. H. Carr, který v roce 1939 vydal dílo s názvem *Dvacet let krize* (*The Twenty Years' Crisis*). Jeho práce byla založena na klasickém realismu, kde hlavními aktéry světové politiky jsou státy odhodlané získat moc na úkor ostatních (Mearsheimer, 2005).

1.1.2 Hrozby a rizika

V bezpečnostních studiích často dochází k chybnému vysvětlení či záměně těchto dvou pojmů.

Česká bezpečnostní terminologie charakterizuje hrozbu jako „*primární, mimo nás nezávisle existující, neodvozenou. Je to vnější fenomén (činitel), který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu. Závažnost hrozby je (přímo) úměrná povaze hodnoty a tomu, jak si danou hodnotu ceníme.*”

Hrozba může být způsobená činitelem, s určitým úmyslem. Taková hrozba se nazývá hrozbou intencionální. (Zeman, 2002). Na druhé straně může jít o hrozbu neintencionální, která bývá přírodního charakteru (živelní katastrofa...). Dále můžeme rozlišovat hrozby z geopolitického hlediska – hrozby přímé a nepřímé, z hlediska časového – hrozby naléhavé a latentní, a nesmíme zapomínat na rozdělení hrozeb dle sektorů (Eichler, 2006)

Riziko je pravděpodobnost se kterou dojde ke škodlivé události, tedy, že dojde k události jež je odlišná od naší představy. Riziko může, ale také nemusí být kvantifikovatelné, měli bychom být ale schopni přiřadit riziku tzv. semikvantitativní

škálu (př. „velký malér“ či „snesitelná maličkost“). Rizika mají vždy subjektivní charakter, odvozují se od rozhodnutí těch, kdo je vyhodnocují.

Lze tedy říci, že „*hrozeb se obáváme, rizika z nich plynoucí jednak poměřujeme, jednak je podstupujeme*“ (Zeman, 2002).

1.1.3 Sekuritizace

Proces “zabezpečování”, na základě určitého jevu, který je vnímán jako bezpečnostní hrozba. Sekuritizaci lze považovat za radikálnější verzi politizace, je tedy využita v případech, kdy standardní politická opatření nedostačují. Jako bezpečnostní hrozba může být jev označen až po získání dostatečné podpory a pozornosti veřejnosti, tedy v tom případě, lze-li jednoznačně dokázat nadřazenost problému ostatním tématům a označit jev jako existenční hrozbu. Při sekuritizaci je povoleno překračovat obvyklé normy a standardy a uplatňovat mimořádná opatření, jako jsou tajná jednání, vymáhání zvláštních daní, výjimečné branné povinnosti, omezení práv apod. (Balabán, 2007; Buzan, 2005).

Sekuritizace problému může být i účelová, pouze z důvodu potřeby využít prostředky, které by za normální situace nebyly adekvátní. Příkladem můžeme uvést svržení vlády armádou jako v případě Chile (Gavlas, 2007).

1.1.4 Referenční objekty a dimenze bezpečnosti

Po skončení studené války, a s tím spojeným bipolárním světem řada teoretiků cítila potřebu rozšířit koncept bezpečnosti, neboť vojenská bezpečnost se stávala stále méně důležitou a naopak další oblasti jako jsou témata ekonomická, environmentální či společenská budou hrát v nové bezpečnostní agendě klíčovou roli (Waissová, 2005). Toto tvrzení se týkalo zejména tzv. Kodaňské školy v čele s Barrym Buzanem, Olem Waeverem a Jaapem De Wildem, kteří byli pracovníky COPRI (The Copenhagen Peace Research Institute). Společně vypracovali kompletní rámec pro analýzu bezpečnostní problematiky (Balabán, Stejskal a kol., 2010).

Podle kodaňské školy se koncept bezpečnosti pohybuje po dvou osách. Na ose vertikální leží referenční objekty, kterými mohou být různé entity od jedince po mezinárodní systém. Osa horizontální vyjadřuje kvalitativní odlišnost zdrojů hrozeb a rizik, které dělí do pěti sektorů (viz. obr. č. 1.) (Waissová, 2005)

1.1.5 Referenční objekty

Tradičním referenčním objektem bývá stát, který je díky vestfálskému vymezení vykonavatelem moci. Žádnému referenčnímu objektu nelze zajistit absolutní bezpečnost. Ta je vždy relativní a odpovídá hrozbám a rizikům daného referenčního objektu jak zevnitř, tak zvenčí. Existují také nestátní referenční objekty, zejména pak některé mezinárodněpolitické principy jako rovnováha sil, zájmy mezinárodního společenství, dodržování lidských práv. Zvláště důležitou roli zde hraje nešíření zbraní hromadného ničení (Eichler, 2002).

1.1.6 Dimenze (sektory) bezpečnosti

- **Vojenský sektor**

Referenčním objektem je obvykle stát popřípadě samotné ozbrojené síly. Jak již bylo výše zmíněno, vojenská bezpečnost přestala po konci 70. let představovat “nejdůležitější” část bezpečnosti. To bylo způsobeno zejména profesionalizací armád, tudíž styk vojenského sektoru s většinou populace nebyl již nevyhnutelný (Balabán, 2010).

S postupnou globalizací se zajištění bezpečnosti posouvá za hranice státu, jedná se především o členské státy NATO, kdy se ozbrojené síly přesouvají do ohnisek napětí. Po pádu železné opony začal narůstat počet malých “lokálních” konfliktů, především v rozvojových částech světa. Příčinou je odstoupení od blokového přerozdělení a s tím spojený nárůst významu jednotlivých regionů. Tyto konflikty ovlivňují bezpečnost dalších zemí, zejména těch rozvinutých (Gavlas, 2007).

- **Politický sektor**

Referenčním objektem je stát a jeho suverenita, tedy i společenství jako Evropská unie nebo OSN, dále pak některé organizované skupiny či transnacionální hnutí.

Bezpečnost státu ohrožují především hrozby proti vnitřní legitimitě státu, a to jak útokem zevnitř (politici a ideologičtí protivníci), tak útokem zvenčí. V ohrožení se nachází také vnější legitimita státu v případě jeho neuznání (Gavlas, 2007). Z bezpečnostního hlediska státu je velmi důležitá demokracie, která je oproti diktátorským režimům bezpečnostně stabilnější. V zemích, kde vládne diktatura či totalitní režim, bývá stát a jeho politika největším ohrožením svých obyvatel, ale i okolních států a regionální stability, což vede k dalším s tím spojeným komplikacím, jako je pohyb surovin a energie. To samé platí i u rozvrácených a slabých států, kde je naopak nedostatek autority. Je třeba zdůraznit, že přítomnost demokracie nelze vyžadovat za každých okolností, v případě násilné demokratizace by následky mohly být devastující.

Mezinárodní organizace jsou ohrožovány především v oblasti soudržnosti (odmítnutí či vypovězení smlouvy) a jejich fungování, norem, pravidel a institucí. (Balabán a kol., 2010).

Mezi další hrozby patří mezinárodní organizovaný zločin a terorismus, jejich násilné činy pak často slouží jako nástroje k dosažení politických cílů. Neméně důležitou položkou, ohrožující politický sektor, je porušování lidských práv, což může OSN označit za „hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost“ (Eichler, 2006).

- **Sociální (společenský) sektor**

Společenskou bezpečnost můžeme chápat jako opozici bezpečnosti národní. Referenčním objektem bývají tedy entity, nezávislé na státu (kmeny, klany, národy, etnické skupiny, náboženské skupiny...) (Gavlas, 2007).

Buzan a kol. uvádí tři hlavní hrozby společenského sektoru:

1. Migrace – ať už jde o migraci v rámci regionu či do vzdálenějších oblastí.
2. Vertikální soupeření – snaha o zachování postavení – dominance v době integrace
3. Horizontální soupeření – snaha o zachování vlastní identity entity

Ve společenském sektoru se hrozbám detailněji věnuje například Huntington ve svém díle *Střet civilizací*, kde se zaměřuje především na horizontální soupeření ve společnosti.

Velmi komplikované je určit hranici ohrožení. Musí dojít k existenčnímu ohrožení entity nebo už změna životního stylu, zvyků a kultury je ohrožením? (Buzan, 2005).

- **Ekonomický sektor**

Je zřejmé, že ekonomické zájmy slouží jako ústřední ukazatel z hlediska bezpečnosti. Ekonomický sektor zahrnuje velký počet referenčních objektů od jednotlivce až po celosvětový trh. Nejvýznamnějším referenčním objektem je opět stát. Ekonomická hrozba vůči státu a jeho suverenitě je obvykle doprovázena dalšími jevy, jako je nedodržování zavedených pravidel a norem nebo přítomnost ozbrojeného konfliktu (Gavlas, 2007).

Je také více možností chápání tohoto sektoru. Tradičně jde o ekonomické podmínky obrany státu, schopnost zajišťovat bezpečnost proti vnějším i vnitřním hrozbám. Překážkou může být nalezení kompromisu mezi čerpáním ekonomických prostředků pro potřeby obrany a zároveň nepoškodit ekonomiku militarizací. Další způsob jak pojmout tento sektor je ekonomické ohrožení referenčního objektu. Jako obranu proti takovým hrozbám uvádí Balabán, Stejskal a kol. tři způsoby obrany:

1. autarkii, tedy naprostou soběstačnost
2. diverzifikaci zdrojů i odbytu, tedy eliminaci rizika „rozptylem“
3. integraci s jinými aktéry, což snižuje riziko sdílením

Posledním chápáním tohoto sektoru může být dosazení ekonomického řádu a jeho fungování na post referenčního objektu. V takovém případě hrozbu představují poruchy a dysfunkce tržního hospodářství, což může vést k dalším vojensko-politickým bezpečnostním problémům (Balabán a kol., 2007).

- **Environmentální sektor**

Udržitelnost životního prostředí je otázka často zmiňovaná již od 70. let 20. století. Referenčními objekty mohou být státy, ale i jednotlivé entity či jednotlivci. Environmentální hrozby jako zvyšování hladiny oceánů nebo nedostatek přírodních zdrojů mohou snadno přerůst v ozbrojený konflikt, rozvrat apod., tedy v hrozbu vojenského či politického sektoru.

Rozšířené pojetí environmentálního sektoru říká, že referenčním objektem mohou být živočišné a rostlinné druhy, stejně jako biotopy, ekosystémy či biosféra jako celek (Balabán, 2007).

1.1.7 Úroveň měření bezpečnosti

Jak uvádí Tilman Brück, ředitel Stockholmského institutu pro výzkum mezinárodního míru (Stockholm International Peace Research Institute), je s podivem, jak nedostatečně je chápána problematika měření míru, bezpečnosti a konfliktu,

především v době, kdy je záměrné použití síly tak vytrvalé a přesné. Brück uvádí absenci odkazu na mír, bezpečnost či konflikt v Millennium Development Goals, přičemž v žádné konfliktem ovlivněné zemi se nepodařilo Rozvojových cílů tisíciletí dosáhnout (Brück, 2012).

Jedním ze základních indikátorů úrovně bezpečnosti je Human security index (dále jen HSI). Lidská bezpečnost znamená dosažení fyzické, mentální a spirituální bezpečnosti jedince a komunit doma i ve světě. V dnešní době existuje mnoho výzev v oblasti lidské bezpečnosti. Ať už jde o přírodní překážky, přeshraniční nebezpečí a vlivy nebo vnitřní výzvy vztahující se k vládě. Index lidské bezpečnosti slouží jako pomocný nástroj předcházení a porozumění situacím, ve kterých by mohlo dojít k poškození ať už lidí či komunit. Snaží se implementovat efektivní zlepšení v těchto situacích.

Základem HSI jsou tři složky, sociální, environmentální a ekonomická. Jak můžeme vidět v tab. č. 1¹, v roce 2010 byl uveřejněn aktualizovaný strategický rámec HSI, ve kterém se sociální složka dále dělí na vzdělávání a informovanost, sociální diverzifikovanost, mír, potravinovou bezpečnost a zdraví a vládu.

Úroveň bezpečnosti lze odvodit i od jiných indexů, například Giniho koeficient příjmové rovnosti (Gini Coefficient of Income (in) Equality) a HDP určují paritu moci. Pokud bychom se zajímali o úroveň bezpečnosti v oblasti potravin, zajímal by nás především food security index. Také WEF Gender gap index či vládní indikátory Světové banky jsou dobrými ukazateli úrovně bezpečnosti (Hastings, 2011).

1.1.8 Státní suverenita

Pojem suverenita prošel dlouhým vývojem. Například Jean Bodin zakládal suverenitu na omezení krále vůlí boží a přirozeným právem. Dle jeho názoru byla moc absolutní a trvalá, musela být tedy v rukou suveréna po celý jeho život. Základním atributem suverenity byla moc vytvářet právo. Podle Hobbse je předání moci vyšší instituci jedinou cestou k trvalému míru. Jean Jacques Rousseau přidělil suverenitě základní vlastnost a to nedělitelnost, která je determinovaná obecnou vůlí, neboť ta svrchovanou moc utváří. Zatímco všichni tito představitelé chápali suverenitu jako moc v rukou suveréna, tedy panovníka, dnešní pojetí suverenity je spojeno s myšlenkou demokracie, která dává lidu právo svrhnout špatného vládce (Němcová, 2011).

Státní suverenita je tedy svrchovanost státní moci. Podle Königové je koncepce suverenity založena na dvou základních pilířích. Vnitřní suverenitě, podle které má stát svrchované právo na rozhodování a vynucování autority na určitém území, a vnější suverenitě, jež dává státu autonomii v oblasti zahraniční politiky, je tedy podmíněna absencí mezinárodní svrchované autority (Königová, 2001).

V dnešní době je pojem státní suverenita spojovaný především s globalizací. Celá řada mezinárodních smluv a úmluv, ke kterým se státy zavazují, představují oslabení suverenity státu. Jako příklad můžeme uvést Evropskou unii či NATO (Plocek, 2001). Tento jev však Krasner nazývá suverenitou vzájemné závislosti (Interdependence sovereignty) a argumentuje tím, že si lidé pletou pojmy kontrola a autorita. Skutečnost, že státy ztrácí kontrolu nad pohybem lidí, zboží, znečištěním a měn napříč jejich hranicemi, není zcela novým úkazem. Jak zmiňuje Krasner, podle některých měřítek byl před první světovou válkou mezinárodní kapitálový obchod otevřenější než dnes, nelze tedy vše “vyčítat” globalizaci (Joffe, 1999).

1.2 Teorie regionálního rozvoje

1.2.1 Regionální rozvoj a závislost úrovně rozvoje na přístupu k vodě

Pro definici pojmu „region”, nám literatura nabízí nesčetné možnosti.

V Oxfordském slovníku je region definován jako:

- oblast, pruh země, prostor, místo, která má více či méně jasně stanovené hranice nebo určité vlastnosti;
- určitá část státu.

Současní teoretici urbanismu definují region jako „*Účelově (často abstraktně) vymezené území, jehož hranice jsou dány významnými funkčními vazbami (zeměna v případě městského regionu) anebo společnými charakteristikami fyzikálními, přírodními, klimatickými, ekonomicko-sociálními, etnickými, jazykovými atd.*”. Z pohledu socioekonomické geografie je region chápán jako území s vnitřně sourodou strukturou fyzických nebo socioekonomických prvků.

Z důvodu ne zcela přesné definice pojmu, je důležité správné vymezení regionu. Proto rozlišujeme tři hlavní prvky, kterými jsou jádro, zázemí a hranice regionu. Jádro je zpravidla nejstarší sídlo, kde se nejintenzivněji soustředí vztahy a vazby. Zázemím rozumíme území nejbližší jádru, které je pro něj určitým způsobem důležité. Ať už z hlediska zdrojů, skladování či rekreace obyvatel. Od spádového území se liší tím, že to

naopak využívá výhod centra – pracovní příležitosti, občanské vybavení. Hranice regionů mohou být historické, přírodní nebo administrativní (Šilhánková, 2007).

Regionální rozvoj lze rozdělit do dvou přístupů. Prvním je přístup praktický, kdy hlavním úkolem je zvyšování a využití potenciálu vymezeného území. Hlavní nástroje zde představují prostorová optimalizace socioekonomických aktivit a využití přírodních zdrojů. Cílem praktického přístupu je zvýšení konkurenceschopnosti, životní úrovně obyvatel, stavu životního prostředí apod. v rámci regionu. Druhý přístup, akademický, představuje regionální rozvoj jako vztahy mezi naukami ekonomie, geografie a sociologie, které řeší jevy, procesy a vztahy regionu, a jeho geografickými, ekonomickými a sociálními podmínkami (Wokoun a kol., 2008).

Je důležité rozlišovat pojmy rozvoj a růst. Zatímco ekonomický růst určuje například HDP na obyvatele, regionální rozvoj je spojen především s charakteristikami jako zvyšování kvalifikace pracovních sil, zlepšení vybavenosti či kvality života daného území (Kohout, 2013).

Za nástroj regionálního rozvoje lze označit regionální politiku, která na základě poznatků o regionálním rozvoji využívá socioekonomických nástrojů za účelem harmonického rozvoje regionu. Také regionální politiku lze chápat ve dvou základních přístupech. Tradiční regionální politika se zaměřuje především na velké firmy v rámci meziregionálního přerozdělování a je značně centralizovaná, naopak moderní regionální politika se snaží podporovat střední a malé firmy, služby, mobilizaci vnitřních zdrojů a informace. Klade důraz na inovativnost a zaměřuje se zejména na problémy s procesem rychlé restrukturalizace (Wokoun a kol., 2008).

Jestliže cílem regionálního rozvoje je především zlepšení životní úrovně obyvatel, musí zde jistě existovat spojitost mezi přístupem obyvatel regionu k vodě a regionálním rozvojem. Podle odhadů OSN zemře z důvodu nedostatku nezávadné vody zhruba 40 tisíc lidí denně (Kadrnožka, 2010). Problém se týká především zemí, pro které je typický rychlý nárůst obyvatel, nízká ekonomická úroveň a také vysoký podíl obyvatel zaměstnaných v zemědělském sektoru (Adamcová, Němečková a kol., 2009). Zemědělství je největším spotřebitelem vody, kdy například v Africe zkonsumuje až 90 procent veškeré pitné vody. Přitom je to právě sektor zemědělství, který hraje klíčovou roli v ekonomickém rozvoji rozvojových zemí, kde musí uživit více než 5 miliard lidí. Další důvod nedostatku vody představuje úbytek podzemní vody na všech kontinentech. Příčinou je kromě měnících se klimatických podmínek také lidská činnost spojená s

úbytkem lesů, nevhodnou úpravou koryt řek a potoků a v neposlední řadě rostoucí zastavěnou plochou.

Jednoznačně negativní vliv na rozvoj mají také ozbrojené konflikty. První válka o vodu byla již před 4,5 tisíci lety na území dnešního Iráku, postupně se konflikty projevovaly také v Kalifornii na začátku minulého století či v Izraeli v šedesátých letech. Přibližně 40 % obyvatel světa žije v povodí řek, které se nacházejí na území více než dvou států. Příkladem může být Afrika, kde třetina pramenité vody protéká jedinou řekou, Kongem. Za oblasti potencionálně ohrožené ozbrojeným konfliktem lze označit nejen státy, kde je nedostatek vody, ale také státy, kde se s vodou špatně hospodaří. Mezi takové oblasti můžeme zařadit povodí řek Jordánu, Nilu, Gangy či Parané. Jinde se konflikty rýsují pod přelidněnými oblastmi Pákistánu, jižní Indie a Číny. Napjatá situace se projevuje také v již nestabilních státech subsaharské Afriky (Kadrnožka, 2010).

Problémy s nedostatkem vody, které jsou zároveň spojené s hrozbou nejruznějších konfliktů, jsou především v zemích s nižší úrovní rozvoje, lze tedy předpokládat přímou korelaci mezi těmito jevy.

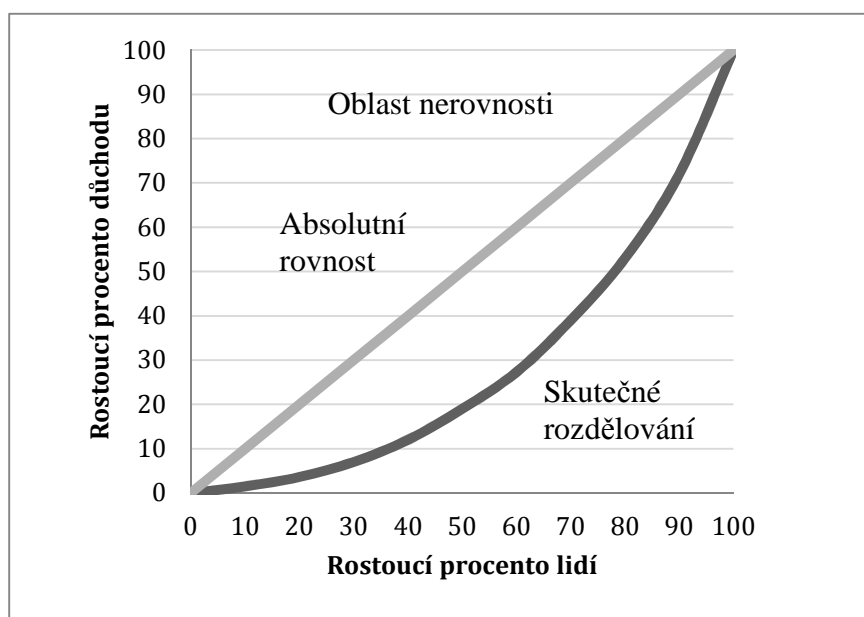
1.2.2 Ekonomický rozvoj

Bedřich Moldan ve své knize Podmaněná planeta, „*Stupeň rozvoje společnosti je charakterizován velikostí ekonomického výkonu vyjádřeného objemem hrubého domácího produktu (HDP).*“ Termín označuje růst a rozvoj celého hospodářského systému za přispění hospodářských odvětví, regionů a jiných jednotek jako průmysl, doprava či služby a turistika. Hrubý domácí produkt představuje součet všech finančních toků spojených s výrobou, směnou a spotřebou zboží a služeb v určitém čase a regionu. Největší ekonomický růst nastal po konci 2. světové války mezi lety 1950 a 1973. Za nedostatky ukazatele HDP je považován fakt, že nepostihuje výkon šedé ekonomiky a také nebere v potaz vliv na životní prostředí a přírodní zdroje.

Je důležité rozlišovat ekonomický růst, který představuje růst reálného produktu v čase, a ekonomický rozvoj, který je dlouhodobým růstem reálného produktu připadajícího na jednoho obyvatele (Opršal, 2014). Zároveň ekonomický rozvoj kromě HDP zahrnuje i jiné faktory, jako například lidské zdroje nebo zdraví obyvatel dané ekonomiky (Dornbusch a Fisher, 1994).

1.2.3 Lorenzova křivka

Lorenzův graf se využívá k měření nerovností v důchodech a je vyjádřen pomocí krabicového diagramu (Jurečka, 2013). Na ose x je umístěno kumulativně načítané procento domácností, na ose y procento důchodů. Absolutně rovné přerozdělení příjmů v domácnostech určuje tzv. ideální Lorenzova křivka, ta v tomto případě svírá s osou x i osou y 45 stupňů. Takový případ ovšem neexistuje, slouží tak pouze pro porovnání se skutečným rozdělením důchodů. Čím více se Lorenzova křivka přibližuje linii absolutní rovnosti, tím vyrovnanější důchody jsou (Jurečka, 2013). Nejméně vyrovnané rozdělení důchodů by nastalo v situaci, kdy pouze jedna osoba získává 100 % všech příjmů. V tomto případě by Lorenzova křivka byla tak odkloněna od linie absolutní rovnosti, že by se skládala z horizontální křivky do 100 a poté vertikální linie (Taylor a Weerapana, 2012).

Tab. č. 1 Lorenzova křivka

Zdroj: Schiller, 2004

Poměr nerovností můžeme vyjádřit pomocí Giniho koeficientu pro nějž platí vztah

$G = \frac{B}{A+B}$, kde B = oblast nerovnosti a A = skutečné rozdělování (Jurečka, 2013).

1.3 Teoretický přístup k disparitám a spolupráce subjektů

1.3.1 Rozvojové projekty

Ve formě projektu se mohou realizovat nejrůznější aktivity. Předpokládáme, že projekt je časově omezená snaha, jejímž cílem je vytvořit jedinečný produkt nebo službu. Tato snaha mívá kromě časového omezení také jiná zdrojová omezení (finanční, lidské zdroje).

Projektový cyklus mapuje projekt od jeho počátku až do jeho ukončení a skládá se z několika základních kroků, za které zodpovídají různé orgány. Životní cyklus projektu se v rámci jednotlivých organizací může lišit, stejně jako náplň jednotlivých kroků u různých typů projektu. Obvykle je však životním cyklem definována náplň jednotlivých fází, jejich výstupy, role a způsob, jakým probíhá jejich kontrola a odsouhlasení. Dále platí pro většinu projektů, že počet zdrojů a náklady jsou v počáteční fázi nízké, stoupají ve středních fázích a ke konci opět klesají (John, 2009). Míra nejistoty a riziko nedosažení cílů je také nejvyšší na počátku a naopak náklady na změnu a opravy jsou nejvyšší v poslední fázi. Životní cyklus projektu se tedy skládá z fáze zahájení, plánování, průběhu, kontroly a monitorování a fáze ukončení viz. Obr. č. 2 (Hubner, 2005).

1.3.2 Regionální disparity

Pojem region a jeho vymezení je značně komplikované. Je tedy logické, že mezi regiony jsou určité rozdíly neboli regionální disparity (Šilhánková, 2007). Obecně se však dá říci, že regionální disparita představuje odlišné ekonomické a sociální podmínky a životní úroveň v regionu v důsledku působení různých faktorů (Hudečková a kol., 2015). Regionální rozdíly mohou mít také různou podobu. Pokud budeme hledat disparity fyzické, předpokládáme, že rozdílnost regionů spočívá v nadmořské výšce nebo poloze regionu (pouštní, přímořský...). Disparity sociodemografické se liší různou mírou zaměstnanosti, porodnosti, náboženskou strukturou atd.

Další dva způsoby nahlížení na disparity jsou z pohledu samotného území, kdy se jedná o tzv. územní diferenciaci, a z hlediska územní intenzity. Územní diferenciaci vychází z organizace společnosti v území a zakládá se na hierarchii (například měst), která je primárně dána nerovnostmi v přírodních podmínkách, sekundárně lidskou aktivitou (Šilhánková, 2007). Územní diferenciaci je také základem pro zkoumání

příčin a následků odlišného rozvoje regionů a díky ní je možné provádět prostorové, časové a věcné komparace (Macháček a kol., 2011).

Hampl dále dělí diferenciaci dle územní intenzity na diferenciaci z hlediska lidí a z hlediska socioprofesionálních skupin. Regionální disparity jsou v čase proměnlivé a jsou tak základem většiny regionálních procesů. Na druhou stranu jejich vyrovnání je pro změnu cílem řady teorií regionálního rozvoje (Šilhánková, 2007).

Analytická část

1.4 Zhodnocení bezpečnostní situace v regionu

1.4.1 Sociální a ekonomická hrozby a rizika

Řeka je důležitá nejen kvůli potravinové bezpečnosti, jelikož přímo ovlivňuje rybí populace a irigaci rýžových polí, ale hraje také velkou roli v oblasti dopravy, domácího i průmyslového využití a turistických aktivit. V souvislosti s lidmi, kteří jsou na rybolovu přímo závislí kvůli vlastní obživě, nacházejí se v ohrožení také ostatní obyvatelé vykonávající zaměstnání spjatá s rybolovem. Jako příklad můžeme uvést opravu lodí, prodej rybářských potřeb a zpracování ryb a jiných vodních živočichů.

V roce 2004 byla vnitrozemská rybí produkce na Mekongu ohodnocena na více než 1700 milionů dolarů, MRC ji odhadla na 2000 milionů. Říční rybolov tak představuje hlavního přispěvovatele k této hodnotě s více než dvou třetinovým podílem (Baran a kol., 2007).

Pro obyvatele jsou plodiny a ryby získané z řeky velmi důležité a tvoří většinu denního příjmu potravy. Rýže je primárním zdrojem karbohydrátů a ryby živočišných bílkovin (Campbell, 2016). V Kambodži je typická skladba jídel z rýže, ryb a zeleniny. Vodní zdroje tvoří 18 procent celkového potravinového příjmu na osobu za den a tvoří 76 procent z příjmu živočišných bílkovin (WWF, 2014). Průměrná spotřeba ryb na obyvatele je 33,7 kg na osobu ročně, tedy okolo 80 g denně pro každého ze 60 milionů obyvatel dolního toku řeky Mekong.

Podle SEA o hydroenergiích na hlavním toku řeky Mekong byly ztráty v rybářství odhadnuty až na 476 milionů dolarů za rok. Negativní vliv mají výstavby přehrad i na zemědělství, vinou rozsáhlých dopadů na pole ležící na březích řeky mohou ztráty dosáhnout až 20,7 milionů dolarů za rok. Produkce z lovu ryb je více než 2 miliony tun ročně v hodnotě mezi 4,2 miliard až 7,6 miliard ročně (Orr, 2012).

Dalším důležitým bodem socio-ekonomických hrozeb jsou rizika, která sebou nese přesídlování obyvatel. V souvislosti s výstavbou přehrady Xayaburi bylo více než 2 100 obyvatel přesídleno v důsledku záplav způsobených přehradou a obživa 202 000 obyvatel, kteří jsou závislí na rybaření nebo pěstování rýže na březích řeky, je ohrožena. Vláda sice přislíbila finanční pomoc těm, kteří se museli přestěhovat, od roku 2013 poskytuje záchranné balíčky zahrnující 5 milionů laoských kipů (670 amerických dolarů) ročně. Dále bylo poskytnuto až 20 kg rýže na dospělé osobu a 15 kg na dítě. I přes tuto pomoc byl přesídlovací proces velmi špatně řízen a nemohl nahradit říční přírodní zdroje potravin a udržitelný pravidelný příjem. Kombinace nízké kvality přesídlovacích programů, environmentální degradace a nedostatku vhodného obydlí vedla přímo k ochuzení těch nejzranitelnějších.

V neposlední řadě je tu riziko oslabení turismu v oblasti, jelikož právě oblast kde se má nacházet přehrada Don Sahong je jednou z nejnavštěvovanějších turistických atrakcí v Siphandonu. Turisty sem lákají především vodopády Khone Phapheng a vzácná Orcela tuonosá (Irrawaddy dolphin), kteří se nacházejí na hranicích Laosu a Kambodži.

Posledním z rizik jsou problémy spojené s pozemkovým vlastnictvím. Etnické minority a původní obyvatelé přesídlení vystavuje riziku zvýšení chudoby a vyšší úmrtnosti. Pozemkové smlouvy a procesy s nimi spojené nejsou dostatečně transparentní a činí tak vynuocování odpovědnosti a územních regulací nesmírně složitou. Tato chudá vrstva obyvatel je nucena opouštět farmy bez adekvátní domluvy či kompenzace. Podle UNDP (United Nation Development Programme) se úmrtnost zvýšila až o 30 %. Vinu na prohlubování chudoby nese především neschopnost přizpůsobit se urbanizovaným oblastem ve kterých se projevuje neschopnost nadále používat tradiční farmářské praktiky, nedostatek jiných dovedností, neadekvátní dravotnická a vzdělávací zařízení. V Laosu je stále nedostatek existujících územních regulací, jako komunistická země si Laos stále uchovává právo násilně získat či přerodělit půdu bez předchozí domluvy. Přestože od roku 2005 by investoři měli být povinni kompenzovat přesídleným obyvatelům úplné nebo alespoň částečné náklady, implementace je pouze částečná popřípadě žádná. Právě tyto praktiky vedou k růstu elitní sociální třídy, vlastníci většinu laoských přírodních zdrojů, zatímco třetina populace žije pod 0,61 dolaru denně. Nedostatečné zákony a regulace v oblasti územního vlastnictví vede k tomu, že mezinárodní investoři vidí v oblasti velký potenciál. Například dvě největší vietnamské společnosti Hoan Anh Gia Lai (HAGL) a

Vietnam Rubber Group mají přístup k více než 200 000 hektarům půdy. Společnosti byly také nařknuty z nedodržování lidských práv domorodých lidí a deforestace. V únoru roku 2014 podali původní obyvatelé oficiální stížnost k poradci ombudsmana (Compliance Advisor Amudsman) Mezinárodní finanční korporace (Internationa finance corporation) na neoprávněné zneužívání moci. V Kambodži vyústili stížnosti k pozastavení výstavby kaučukové plantáže společnosti HAGL od 28. dubna do 30 října 2014 (Singh, 2015). Laos se stal velmi atraktivním také pro čínské soukromé i státem vlastněné investiční firmy. Hlavním cílem čínských investic je těžební průmysl, který tvoří více jak polovinu čínských přímých zahraničních investic (FDI). V roce 2008 bylo v oblasti 113 společností, z čehož 33 bylo čínských. Za posledních 10 let mířilo 32 procent čínských FDI na hydroenergetické projekty. Tyto projekty jsou dílem předních čínských státem vlastněných firem za podpory China Exim Bank a China Development Bank. Nejprominentnějšími čínskými operátory v Laosu jsou China International Water and Electric Corporation, NORINCO, China Datang Corporation, China Southern Power Grid Co a v neposlední řadě Synohydro Corporation která je zodpovědná za financování, rozvoj a výstavbu šesti velkých hydroenergetických projektů v Laosu a je zároveň největší společností na světě zabývající se výstavbou hydroelektráren (Tan, 2014).

Určité riziko představuje také vliv přehrad na kvalitu vody a v souvislosti s tím i na zdraví obyvatel regionu. Negativní vliv přehrad na veřejné zdraví je spojeno s jejich environmentálními a ekonomickými externatlitami. Studie v Nigerii prokázala spojení mezi výkytem schistosomatozi a komunitami žijícími v bezprostřední blízkosti přehrad. V Etiopii byl na vzorku asi 7000 dětí ve věku 10 a mladších zkoumán vliv vzdálenosti obydlí od přehrady na výskyt malárie. Zatímco ve vesnicích vzdálených 8 až 10 km od přehrad byl výskyt 1,9 případu na 1000 dětí za měsíc, v oblastech do 3 km od přehrady byl počet nakažených 14,0. Ačkoliv důsledky velkých nádrží nemusí být v tak závažné formě jako rozšíření schistosomatózy či malárie, dusičnany, které se v nádržích často vytváří mohou způsobovat otrávení způsobující cyanózu, anoxii, žaludní a střevní potíže, závratě, hypertenze, respirační selhání a koma. Také vysoký obsah hydrogensíranu, železa či manganu, které jsou typické pro velké nádrže může vést k onemocnění s ledvin a jater (Polimeni a kol., 2014).

1.4.2 Environmentální hrozby a rizika

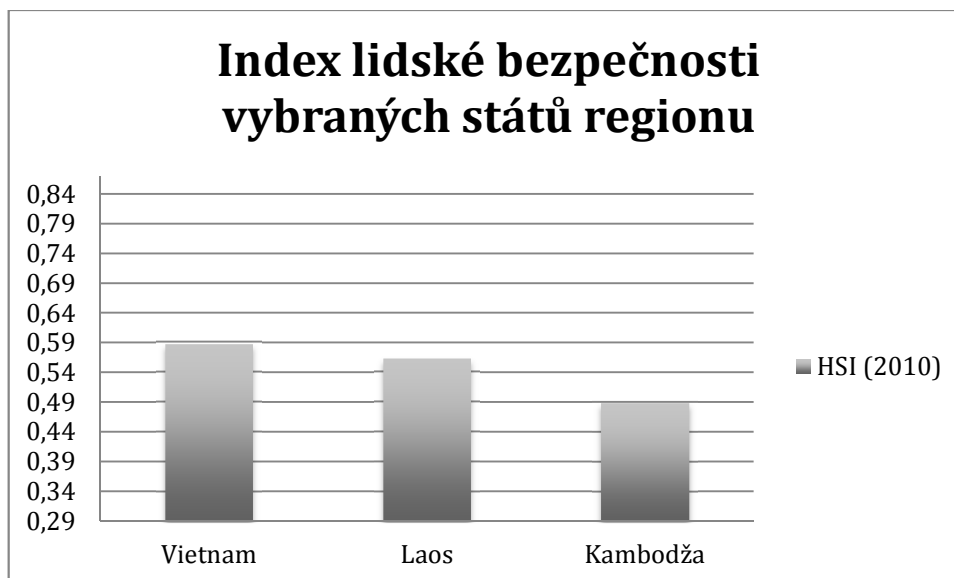
Největší environmentální hrozbu, kterou výstavba přehrad na hlavním toku řeky představuje, je omezení toku vody. Mekong je největší vnitrozemské loviště na světě a zároveň řekou s největší koncentrací sedimentů. Nachází se zde 781 druhů ryb, z čehož 165 je migračních (Baran a kol., 2015). Pokud připočteme i všechny druhy přímořských a mořských ryb připlouvajících do oblasti, dostaneme se až na číslo 1100 z čehož 35 % vyžaduje migraci za účelem reprodukce až 1000 km (Orr a kol., 2012). Každoročně je vyloveno více než 2,1 milionů tun ryb, což představuje asi 18 % světového výlovu ze sladkovodních zdrojů (Baran a kol., 2015). Většinu migrujících ryb tvoří sumci a kaprovití, kteří absolvují cyklické sezóní cesty mezi chovnou oblastí (často přítoky na horním toku řeky) a krmnou půdou (záplavová území na dolním toku). Hlavní faktor, který způsobuje migraci, jsou hydrologické faktory, jelikož 90 % všech mekongských druhů ryb u kterých jsou známy migrační podněty, reagují na kombinaci úrovně vodní hladiny nebo průtoku. Právě druhy, které hrajou klíčovou roli ve vodním hospodářství, jsou hydrologické změny velmi citlivé. Proto jakékoliv změny v hydrologických faktorech nebo přírodních podmínkách představují jasnou hrozbu pro udržitelnost mekongské sklizně. V extrémním případě, počítáme s dvaceti přehradami v povodí řeky a s 83 km³ přidané kapacity vodních nádrží. Je zřejmé, že největší hrozbou je ztráta propojení mezi přírodním prostředím. V oblasti, kde ryby potřebují v rámci svého životního cyklu každoročně migrovat horním a dolním tokem řeky, mají přehrady v dolní části, v blízkosti záplavových oblastí, významný dopad. Přehrady na horním toku řeky a na přítocích představují menší překážku pro migrující ryby a tím pádem mají i menší ekologický vliv na rybolov. Velké množství studií se zabývá spojením mezi sezónními záplavami a udržitelnou rybí produktivitou, které je klíčové pro koncept povodňového pulsu (flood pulse). Záplavy zvýší vodní prostředí, které je rybám k dispozici a přinese s sebou živiny stimulující růst celého potravního řetězce. Z tohoto vztahu vyplývá, že v období menších záplav je i produkce ryb často nižší, vzhledem k těsné korelaci mezi maximální záplavovou vodní hladinou a lokální rybí produkcí během 12 let v Kambodži. Podle Koponen a spol. by přehrady zlimitovaly přítok do jezer mezi 4 – 10% v období dešťů a o 10 – 25% v suchém období. Přehrady by zároveň zkrátily záplavové období o 1 až 2 týdny, což by opět vyústilo v snížení produkce ryb. Naopak by bylo vypuštěno více vody v období sucha, což je vnímáno jako benefit pro zemědělskou produkci, ale zvýšila by se tak minimální vodní hladina v období sucha což by vedlo k zaplavení záplavových lesů, které by s velkou

pravděpodobností nepřežili permanentní povodeň. Upuštění vody z přehrad by dále ovlivnilo i funkčnost drobných zařízení, umožňující migraci ryb i při nízké hladině. Tento odhad, založený na zadržování vody přehradami v období monsunů a jejímu uvolňování v období sucha by mohl výrazně ovlivnit i časové rozpětí ve kterém se záplavy pravidelně opakují. I na načasování záplav je důležitým impulsem pro migraci ryb, v souvislosti s umělým upouštěním vody je však možné, že hydrologické podněty udávající rybám impuls k migraci budou nejasné (Baran, Myschowoda, 2009).

Mekong je zároveň největším nositelem sedimentů, jejichž množství se pohybuje okolo 160 milionů tun ročně, což je více než v největší řece světa, Amazonce. Změnou přírodních sedimentačních toků skrze aktivity jako je budování přehrad ovlivnili lidé výrazně nejen samotný tok sedimentů, ale celkovou morfologii řeky a její ekosystém v mnoha ohledech. Dopady zahrnují změny v morfologii říčního koryta, živinných transpotech, sekvestraci uhlíku a stopovém množství plynných emisí v důsledku rozkladu uloženého organického materiálu. Sedimenty jsou důležitým nositelem zásob živin jako je fosfor, dusík a draslík. Fakt, že je Mekong takto úrodnou řekou je připisován kombinaci povodňových impulsů, vysokému podílu prvovýroby do potravinového řetězce a vysoké koncentraci sedimentů a živin ve vodě. Většina nezávislých studií se shoduje na tom, že vystavěné přehradly zredukuje obsah sedimentů o 60 – 96 %. Společně s klimatickými změnami se předpokládá ztráta 53 – 59 % sedimentačních zásob v záplavových oblastech, 47 – 84% ztráta živinných příjmů a 30 – 38% redukce čisté prvovýroby (Baran a kol., 2015).

1.4.3 Měření bezpečnosti regionu

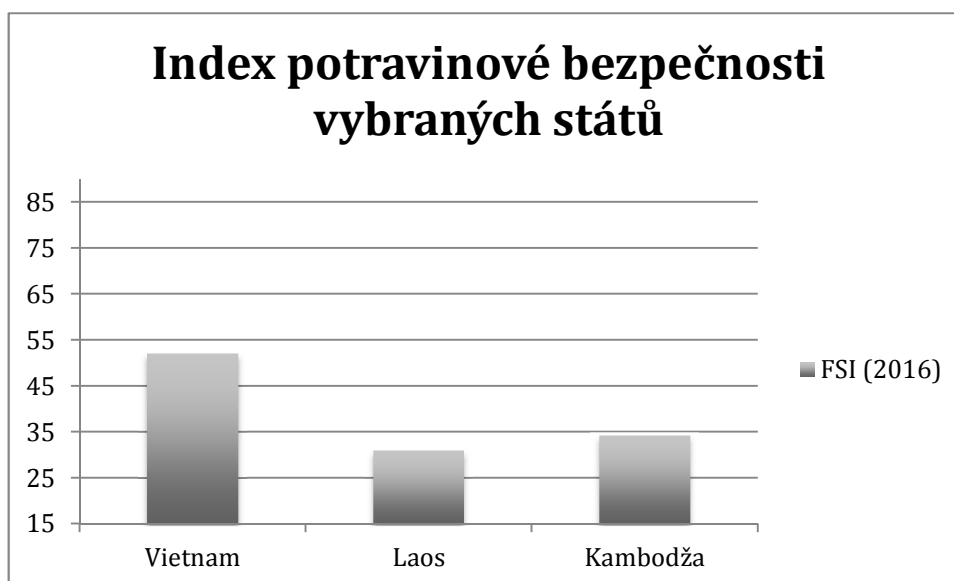
Pro zjištění úrovně bezpečnosti v regionu Jihovýchodní Asie se zaměřením na Laos, Kambodžu a Vietnam jsem se rozhodla využít dvou ukazatelů, které jsou dle mého názoru nejvíce relevantní k cíli bakalářské práce. Prvním ukazatelem je Index lidského rozvoje, který zahrnuje všechny tři složky, kterých se dotýkají hrozby a rizika spojená s výstavbou přehrad. Druhým je Index potravinové bezpečnosti, který bezprostředně souvisí s hrozbou přerušení toku řeky.

Tab. č. 2- Index lidské bezpečnosti vybraných států regionu

Zdroj: Humansecurityindex.org

Podle nejnovější verze HSI z roku 2010 byly na škále, kde státu s nejnižším HSI bylo naměřeno 0,296 a naopak s nejvyšším HSI 0,846, zjištěny hodnoty 0,586 pro Vietnam, 0,562 Laosu a 0,488 Kambodži.

Tab. č. 3 Index potravinové bezpečnosti vybraných států

Zdroj: Economist Intelligence Unit (2016)

Z výsledků vyplývá, že Vietnam je, jako i v prvním případě, potravinově nejzabezpečenější z vybraných zemí. Jeho Index potravinové bezpečnosti dosahuje hodnoty 52,1. Pro porovnání, nejvyšší hodnota náleží Portugalsku jehož index je 89,7 a

nejnižší Mozambiku s 16,0. Hodnoty Laosu a Kambodži jsou 31,0 a 34,2, nacházejí se tedy ve skupině států, které vyžadují zlepšení.

S ohledem na vybrané měřicí prostředky, můžeme z obou grafů usoudit, že Vietnam je nejbezpečnější zemí v regionu. Výsledky Laosu a Kambodži nás nutí k zamyšlení nad souvislostí těchto dvou indikátorů. U indexu lidské bezpečnosti se zjišťují aspekty sociální, ekonomické a environmentální. Index potravinové bezpečnosti se zabývá pouze přístupem, kvalitou a dostupností potravin. Z toho vyplývá, že výše zvolené indikátory spolu nijak nekorelují. Na příkladu Vietnamu, který má ze všech tří zemí nejvyšší HDP, však můžeme odvodit, že ekonomicky vyspělejší státy budou mít vyšší jak HSI, tak FSI.

1.5 Aspekty hydroenergetických projektů v regionálním rozvoji regionu

Ekonomické reformy regionu začaly na konci 80. let společně s pádem Sovětského svazu a koncem studené války. Ačkoliv cíle měly všechny země stejné a všechny reformy byly inspirované socialistickým ekonomickým systémem, proces industrializace a modernizace ekonomiky se v jednotlivých zemích lišil, stejně jako dosažené výsledky. Kambodža na rozdíl od svých sousedů, ve kterých stále vládne komunistická strana, zavedla ekonomiku volného obchodu s vysokou úrovní otevřenosti a liberalizace na počátku 90. let. Politický systém Kambodži je založen na liberální demokracii a pluralismu. Významnou roli v ekonomicko-sociálním rozvoji země sehrály zahraniční investice a rozvojová pomoc. Nejrychleji rostoucí a nejpokročilejší zemí regionu je Vietnam s vysokou úrovní industrializace. V celém regionu je také velmi důležitý turismus, který tvoří značnou část HDP.

S rostoucí populací a poptávkou po energiích roste od 60. let také zájem o využití hydroenergetického potenciálu, kterým tento region disponuje.

1.5.1 Hydroenergie v regionu

Role soukromého a státního sektoru v budování hydroelektráren se za posledních 50 let výrazně změnila. Od 60. let byly projekty ve Vietnamu a Thajsku navrhované, realizované a spravované státem, financované především Světovou bankou nebo Spojenými státy a Sovětským svazem. Po roce 1990 částečná liberalizace energetického sektoru v regionu spolu s regionální ekonomickou integrací a energetickým trhem řízeným GMS programem zvýšily roli soukromého sektoru,

stavebních firem a finančníků. V Laosu a Kambodži, kde dochází k rozsáhlému rozvoji v oblasti hydroenergií, jsou základními infrastrukturními investičními nástroji partnerství veřejného a soukromého sektoru a smlouvy typu “vybudovat-provozovat-předat” (Build Operate, Transfer (BOT)). Tato změna v politice byla ovlivněna globálním přechodem k neoliberalismu, který se odehrál ke konci 70. let v zemích severní polokoule, zejména USA, Spojeného království, Německa či Austrálie. S liberalizací v regionu, spojenou s počátkem 21. století, se země kromě soukromého sektoru otevřely také možnosti importu energie ze sousedních zemí (Matthews, Geheb, 2015).

Do roku 2020 mají státy jihovýchodní Asie v plánu vystavět nové hydroelektrárny o kapacitě 61 gigawattů. Pokud budou všechny plánované projekty dokončeny, dnešní kapacita 39 GW se tak zdvojnásobí. Napomoci tomu by měl i fakt, že odhadovaný hydroenergetický potenciál Mekongu je 175 – 250 GW. Jen v roce 2010 bylo navrženo již 71 hydroelektráren, které by měly být dokončeny do roku 2030. Laos, který momentálně generuje kapacitu okolo 2,5 GW, plánuje zvýšit výkon na 9 GW do roku 2020, z čehož čtvrtinu bude tvořit hydroelektrárna Xayaburi. Jako Bhutan, i Laos plánuje stát se hlavním exportérem elektřiny. Nejambicióznější plán regionu má Vietnam, který plánuje do konce roku 2017 dokončit 205 hydroelektrických projektů o kapacitě 6,2 GW. Největším vietnamským projektem je Trung Son. Tato hydroelektrárna o výkonu 360 MW se nachází na řece Ma v severním Vietnamu (Mayes, 2015). Na rozdíl od ostatních států v regionu mají ve Vietnamu velký potenciál také řeky v severním a středním Vietnamu, kde se nachází většina jeho vodních elektráren viz. Obr. č. 2 (Japan External Trade Organization, 2010).

1.5.2 Vývoj výstavby přehrad na řece Mekong

Vzhledem k tempu růstu počtu obyvatel v zemích jihovýchodní Asie je zřejmé, že otázka alternativních zdrojů energií je velmi aktuální. První návrhy přehrazení hlavního toku řeky Mekong se objevily již v 50. letech 20. století. Vzhledem k válečným konfliktům a nepokojům v oblasti a také nedostatku financí bylo však nemožné plány uskutečnit (International rivers, 2013). Významnější změny v rozvoji hydroenergií jihovýchodní Asie nastaly až na konci 80. a začátku 90. let. Na počátku 21. století byla hydroenergie stěžejním elementem národních energetických a makro-rozvojových strategií všech jihovýchodních asijských států.

Velký problém ve výstavbě přehrad v oblasti představuje způsob, jakým se o výstavbách rozhoduje, a samotný průběh stavebních prací. Všechny země v regionu se potýkají s určitým stupněm korupce jak na vládní, tak i podnikatelské úrovni, a tím i s nedostatečnými správními výsledky. Otázky vyvolávají také některé kontrakty se zahraničními aktéry a limitované zapojení zainteresovaných stran. Nedostatečná správa se projevila technickými problémy, jako příklad můžeme uvést přehradu Kamchay v Kamboži, dokončenou v roce 2012, která vinou špatného hospodaření s vodními zdroji využívá pouze 10 procent své maximální kapacity. V neposlední řadě jsou přehrady stavěny bez řádného posouzení dopadů, s nesprávnými hydrologickými údaji, bez řádných bezpečnostních opatření, s nedostatečnými kompenzacemi a podporou obyvatel a bez jakéhokoliv ohledu na rybolov, biodiverzitu či živobytí v regionu (Dent, 2014).

Čínská lidová republika

Důvodů, proč je právě Čína hlavním aktérem ve výstavbě vodních nádrží na světě, je hned několik. Mezi hlavní faktory patří rostoucí poptávka po energiích a tlak na zvyšování ekonomického růstu. Významná je i potřeba Číny snížit zátěž znečištění ovzduší, které i kvůli uhelným elektrárnám dosahuje kritických hodnot (Ptak, 2014). V roce 2010 tvořil čínský podíl na hydro-elektrické spotřebě 21 %, přesto se svými dvaceti pěti tisíci vodními elektrárnami tvoří pouze 6 % v porovnání s ostatními zdroji energie (Biba, 2012).

Mezi lety 1970 – 1990 bylo průměrně v Číně vybudováno 4,4 velkých reservoárů s kapacitou větší než 0,1 km³, v roce 2000 se toto číslo zvýšilo na průměrných 11,8. Čína obsadila páté místo v žebříčku zemí s největší kapacitou nádrží, která činí 451 km³. Pro porovnání: na prvním místě se umístila Kanada s 860 km³. Největší rozmach výstavby těchto nádrží zažila Čína od konce 70. let, kdy došlo k ekonomické reformě a byla představena politika “otevřených dveří”. Od 80. let buduje Čína kaskádu osmi velkých přehrad na horním toku řeky v provincii Yunnan. První dokončenou přehradou se stala v roce 1993 nádrž Manwan, poté Dachaoshan v roce 2003, následována Jinghong, Xiaowan a Nuozhadu v letech 2008, 2010 a 2012. V době, zprovoznění všech přehrad, mohou zásobit Čínu více než 15,000 MW a plnit funkci prevence před záplavami v období monzunu a naopak pomáhat regulaci průtoku v období sucha. V souvislosti se všemi výhodami velkých přehrad na hlavním toku řeky je potřeba zmínit také hrozby, které tento projekt přináší (Miao a kol., 2015).

V době, kdy byl projekt schválen, bylo porozumění, jakým způsobem jsou obyvatelé na ekosystému řeky závislí, jen minimální, stejně jako ekonomická, sociální a environmentální rizika s výstavbou spojená. Již nyní je jasné, že přehrady dramaticky mění přirozený záplavový cyklus a snižují hladinu vody, sedimentů a živin v dolním toku řeky (International rivers, 2013.) To je také hlavní rozdíl ve výstavbě přehrad na řece Mekong od řek Yangtze nebo Žluté řeky. Mekong je totiž hraniční řekou, tvořící hranice mezi Čínou, Myanmarem, Laosem, Kambodžou a Vietnamem, tedy státy právě dolního toku řeky. Ačkoliv Čína podepsala v roce 2002 dohodu o výměně hydrologických informací, zahrnující také úroveň vody v období povodní ze dvou stanic nacházejících se na jejím území, přístup Číny do Mekongské říční komise se zdá být nereálný, vzhledem k touze Pekingu jednat ve věci výstavby přehrad unilaterálně a pokračovat tak ve strategii “rozvoje západu” (Biba, 2012).

Dolní tok řeky

První přehradou na dolním toku řeky se stala Xayaburi, která je zatím jedinou přehradou na hlavním toku, nacházející se mimo Čínu. Měří 32 metrů a nachází se ve stejnojmenné provincii na severu Laosu, je první z jedenácti plánovaných přehrad na dolním toku Mekongu. Z celkového počtu by mělo být devět přehrad v Laosu a dvě v Kambodži. Do roku 2025 se mají podílet na celkové produkci energie jihovýchodní Asie osmi procenty (Le, 2013).

Xayaburi je součástí původního plánu na vybudování kaskády přehrad ze šedesátých let.

Celý projekt má na starosti firma Ch. Karnchang, jedna z největších thajských stavebních společností, a je financován skupinou šesti thajských bank. Thajská energetická společnost (EGAT) souhlasila s nákupem 95 procent vyprodukované elektřiny (International rivers, 2014). S firmou Ch. Karnchang podepsala laoská vláda nejdříve Memorandum porozumění v roce 2007 a o rok později i smlouvu o projektu (Mirumachi, 2015). Proces PNPCA (Procedures for Notification, Prior Consultation and Agreement) byl oficiálně započat v září 2010, kdy MRC obdržela návrh projektu hydroelektrárny na hlavním toku řeky. Tento proces je vyžadován Mekongskou úmlouvou z roku 1995 pro všechny projekty realizované na hlavním toku řeky. Smlouva stanovuje, že všichni členové MRC musí konzultovat dopady, které by mohl potenciální projekt mít na sousední státy, ještě před uzavřením jakýchkoli závazků ve smyslu započetí realizování projektu (MRC, 2016).

Jako první přehrada, která měla být vystavěna na hlavním toku, se projekt setkal s vlnou protestů a nesouhlasem, především díky rozsáhlým hydrologickým a ekologickým změnám, které může projekt potenciálně způsobit. Následně bylo vypracováno environmentální a sociální posouzení vlivů, které bylo možné zhlédnout na veřejné doméně, přestože dokumenty tohoto typu jsou v regionu často velmi špatně dostupné či zcela neveřejné. I na tuto studii se snesla vlna kritiky, zejména vinou rozsahu zkoumané oblasti, která sahala jen do 10 km po proudu řeky. Také rybí biodiverzita byla limitována na nejlepší možný scénář s velmi povrchní analýzou.

Vietnamská a kamodžská vláda ihned vyjádřily svá znepokojení ohledně negativních dopadů na řeku a schopnosti laoské vlády objektivně a přiměřeně reagovat. Pro uspokojení potřeb všech zúčastněných stran pověřila MRC PNPCA, aby zhotovila strategické environmentální posouzení (Strategic Environmental Assessment (SEA)) plánované přehrady. Součástí tohoto posouzení měly být neodvolatelné ekologické důsledky a škody způsobené rybnářstvím, které mohou vést ke ztrátě obživy a ohrožení potravinové bezpečnosti. Studie doporučila odložení rozvojových projektů hlavního toku řeky na dobu deseti let. Laoská vláda použila jako argument pro podporu projektu zvyšující se poptávku po energiích a možnost předcházet negativním efektům pomocí technologických řešení jako například rybí "průchody". Členské státy ovšem selhaly v hledání konsensu a v dubnu roku 2011 se obrátily na nejvyšší rozhodovací forum v rámci MRC, Radu ministrů. Během následujících 8 měsíců nezaujala Rada žádné pevné stanovisko a navrhla další studie pro konkrétnější identifikaci vlivů přehrad na hlavním toku řeky. Laoská vláda však již v červnu 2011 prohlásila PNPCA proces za dokončený a po podepsání smlouvy s Ch. Karchang a EGAT byl v listopadu 2012 projekt oficiálně započat, navzdory námitkám, že Laos tímto jednáním porušil Mekongskou úmluvu (Mirumachi, 2015).

Druhou přehradou z plánované kaskády je vodní nádrž Don Sahong s kapacitou 240 MW. Nachází se na kanálu Hou Sahong, který leží na hlavním toku řeky, zhruba jeden kilometr od laosko-kamodžské hranice v oblasti vodopádů Khone v Jižním Laosu.

Hlavním cílem vybudování přehrady je prodej elektřiny do sousedních států Thajska a zejména Kambodži. Výjimku tvoří Don Sahong především proto, že má být závislá čistě na přirozeném toku kanálu spojeným se spádem řeky z převýšení vodopádů Khone. Nebude tedy disponovat irigačními ani jinými hladinu kontrolujícími systémy (Baird, 2011).

Firmou, která má projekt na starosti se stala malajsijská investiční a stavební společnost Mega First Corporation Berhad (MFCB). Memorandum porozumění podepsal Laos 23. března 2006, kdy byl započat proces environmentální, ekonomické a technické proveditelnosti hydroenergetického projektu. V průběhu roku 2007 byla, společně se studii o proveditelnosti, uveřejněna Správa environmentálních důsledků (Environmental Impact Assessment - S). Tato správa nebyla přijata a Smlouva o rozvoji projektu (Project Development Agreement, byla podepsána s podmínkou přezkoumání EIA. Koncesní smlouva mezi Laoskou lidově demokratickou republikou a Mega First Corporation Berhad byla podepsána 13. února 2008. v červnu pak byl vytvořen společný podnik s IJM Corporation, kde MFCB vlastní podíl, který činí 70 procent a IJM Corporation 30 procentní podíl.

V roce 2013 oznámil Laos Mekongské říční komisi plán na posunutí se vpřed ve výstavbě přehrady s výhradou, že jelikož přehrada nepřehrazuje hlavní tok řeky, není povinen vést proces předběžné konzultace (Prior consultation) a namísto toho podává pouze předběžné oznámení. MRC však označila Don Sahong za přehradu na hlavním toku, tudíž by měly být splněny také veškeré povinnosti z toho vyplývající (WWF Cambodia, 2014).

1.6 Sociální, ekonomická a environmentální charakteristika regionu

1.6.1 Sociální

Vietnam

Počet obyvatel Vietnamu činí 94,1 milionu obyvatel (2016) s hustotou, která v oblasti Mekongu dosahuje až 432 obyv./km² (Businessinfo, 2016).

Za posledních 15 let se ve Vietnamu tvoří nové sociální skupiny. Základem i nadále zůstává rodina, na důležitosti však nabírají i vztahy mezi podniky, zaměstnavatelem a zaměstnancem či místními a zahraničními partnery. K vytvoření těchto “nových” vztahů přispěla zejména tzv. politika otevřených dveří, díky čemuž se zvyšuje podíl zahraničních investorů a podnikatelů. Vznikají však také nové problémy, často zapříčiněné kulturními rozdíly mezi zahraničními investory a místními obyvateli.

Vietnam jako stát s tržně orientovanou ekonomikou potřebuje zároveň sociální systém, který bude udržitelný a schopný zabezpečit chudou vrstvu. Nynější vietnamský sociální systém je díky administrativním reformám schopen reagovat na nečekané

situace krátkodobého charakteru týkající se určité skupiny obyvatel. Z dlouhodobého hlediska není země schopná poskytnout pomoc i nejchudším obyvatelům (Luan, 2004).

Vietnamská populace je z 86 % tvořena etnickými Vietnamci (Kinh), kteří obývají především okolí hlavních toků a pobřežní oblasti. Dále je zde 12 % Číňanů, zhruba 700 000 Khmeru (zejména v oblasti Mekongu a společných hranic), 60 000 Čamů a 60 národnostně-jazykových menšin, které se nacházejí především v horských oblastech.

Dominantním náboženstvím je buddhismus, který vyznává 50 % obyvatel, zhruba 7 – 8 milionů vyznává katolicismus, po menších částech se zde vyskytuje také protestantismus, islám, hinduismus, sekta Cao Dai, Hoa Hao a animismus (Businessinfo, 2016).

Vietnam je se zhruba 82% gramotností jednou ze vzdělanějších zemí oblasti (Cummings a kol., 2003). Počet univerzitních absolventů se rapidně zvýšil, přesto mají lidé po studiu vysoké školy problémy sehnat práci. Zaměstnavatelé se potýkají s nedostatkem dovedností, kterými absolventi disponují (Tran, 2013).

Výrazně se zlepšil přístup obyvatel k elektřině, která je dnes k dispozici téměř všem obyvatelům což je zhruba o polovinu více než v roce 1993. Také přístup k pitné vodě a moderní kanalizaci se zvýšil z 50 % na více jak 75 %.

Navzdory všem úspěchům, kterých Vietnam dosáhl v oblasti sociálního zabezpečení, zhruba 30 milionů lidí stále žije v chudobě. Většina této skupiny patří k etnickým minoritám, které jsou také nejnáchylnější vůči změnám, ať v podobě klimatických změn, přírodních katastrof či ekonomických šoků (World Bank, 2016).

Kambodža

V roce 2015 dovršil počet obyvatel 15,7 milionů obyvatel s hustotou 86 obyv./km². Oproti Laosu a Vietnamu se jedná o homogenní zemi jak z hlediska národnostního složení tak v oblasti náboženského přesvědčení. 90 % obyvatel tvoří etničtí Khmerové, 5 % jsou Vietnamci, 1 % Číňané a ostatní entity tvoří zhruba 4 %. Většina obyvatel jsou buddhisté, kterými je 96,9 % obyvatel, 2 % jsou muslimského vyznání, 0,4 % jsou křesťané a 0,8 % představuje ostatní náboženství (Businessinfo, 2016).

Míra chudoby byla v roce 2012 17,7 %, kdy 90 % těchto obyvatel žilo na venkově. Zhruba půl milionu dětí (32 %) má nízkou váhu a problémy s nedostatečným

vzrůstem. I přes tento fakt, klesla míra úmrtnosti dětí do 5 let z počtu 83/1000 dětí na 35 v roce 2014.

Na druhé straně velkým pokrokem jsou základní vzdělávací programy v zemědělských oblastech, kde se čistá míra přijatých dětí do základních škol zvýšila z 81 % v roce 2001 na 95,3 % v roce 2014.

K vodě, která je distribuovaná kanalizací nemá přístup 79 % obyvatel, k samoté kanalizaci pak 58 % (World bank, 2016).

Podle webu Cambodia investment má přístup k elektřině 22,47 % domácností z čehož pouze 13 % tvoří venkovské oblasti. Cílem kambodžské energetické státní společnosti Electricite Du Cambodge (EDC) je pokrýt 100 % všech vesnic do konce roku 2020 a 70 % zemědělských oblastí do roku 2030 (Council for the Development of Cambodia, 2016).

Laos

Počet obyvatel dosáhl v červenci 2015 téměř 7 milionů obyvatel a skládá se z bezmála 132 etnických skupin. 55 % tvoří skupina Lao, 11 % Khmu, asi 8 % Hmong a 2 % Vietnamci. Zbýlých 26 % tvoří podle laoské vlády oficiálně 64 etnických skupin, odhaduje se však že je jich více než 100.

Počet dětí, které navštěvují školu dosáhl 85 %, což je důsledek 11,7 % veřejných výdajů, které vláda investuje právě do vzdělávání. Stále velká část dětí se musí zapojovat do prací spojených se zemědělskou činností jejich rodin, zejména v horských oblastech, a to zpravidla na úkor vzdělání.

Zhruba 67 % obyvatel vyznává buddhismus, který byl až do roku 1992 zakázán, 1,5 % obyvatel jsou křesťané, zbylých 31 % občanů vyznává některé z ostatních náboženství. V horských oblastech to bývá animistická víra, v údolí řeky Mekong je rozšířený kult phi, který se vyznačuje vírou v duchy (Businessinfo, 2016; Ray a kol., 2012).

Laosu se podařilo úspěšně splnit některé z Cílů tisíciletí, jako zredukovat chudobu o polovinu, zmírnit hlad, zlepšit přístup a úroveň vzdělání a zdravotnictví. Některé z klíčových aspektů byly však opomenuty. Mezi hlavní patří podvýživa dětí, zhruba 44 % z nich má nízkou váhu a jsou zaostalé v růstu, 27 % dětí je výrazně podvyživených. Vysoká je také míra úmrtnosti matek a nedostatek vzdělaných lidí, kteří

by byli schopni asistovat u porodu. Země se stále potýká s genderovou nerovností (World bank, 2016).

V Laosu je pitná voda k dispozici 70 % lidí, kanalizace pak 60 %. Ačkoliv jsou tato čísla velkým pokrokem, národního cíle 80 % se v případě distribuce pitné vody dosáhnout nepodařilo. Velký rozdíl je také mezi urbanizovanými oblastmi, kde má přístup k vodě 87 % obyvatel, a zemědělskými, kde tato hodnota dosahuje pouze 48 % (WHO, 2014).

Přístup k elektřině se z 15 % v 90. letech zvýšil na 90 % v roce 2014. Celková elektrifikace byla velmi úspěšná, laoský národní poskytovatel energie však řeší, jak pokrýt poptávku, která roste rychlostí 13 % za rok. Podle Světové banky je třeba zlepšit způsob, jakým je energie distribuována. V některých oblastech se až 20 % energie ztratí právě během distribuce, v urbanizovaných oblastech je naopak problém s nespolehlivostí dodávek elektřiny v době špičky (World bank, 2015).

1.6.2 Ekonomická

Vietnam

Na počátku 80. let se ekonomická opatření zaměřila problémy s nízkou produktivitou, nedostatkem potravin, populačním růstem a nízkými příjmy. Od roku 1976 byla ekonomika centrálně řízená a vedena pětiletými plány. V tomto systému byl propagován zejména těžký průmysl, který ale bez řádného managementu a centrálním kontrolám vedl k poklesu produkce. Ekonomické reformy z počátku 80. let se neukázaly jako uspokojivé a v roce 1986 zavedla vláda politiku *Doi Moi*, která představovala základ ekonomických a politických reforem Komunistické strany Vietnamu (Chheang a Wong, 2012). Hlavním cílem *Doi Moi* byla potravinová soběstačnost a zlepšení životního standardu. K dosažení těchto bodů byly liberalizovány ceny, zavedly se jednotné směnné kurzy, byly rozděleny státní a komerční banky a zemědělským pracovníkům bylo uděleno více autonomie (Mavrokordatos a kol., 2002)

Podle Světové banky si země od série reforem *Doi Moi* prošla značným ekonomickým rozvojem, díky kterému se Vietnam zařadil mezi země se středně vysokými příjmy. Také se podařilo snížit chudobu z 50 % v roce 1990 na 3 %. Chudoba v dnešním Vietnamu je spojována především s etnickými skupinami, u kterých se postupná redukce chudoby zpomalila. V první polovině roku 2015 zaznamenal Vietnam růst HDP 6,3 %. S odkazem na OSN a vietnamskou vládu dosáhl Vietnam několika cílů

tisíciletí (MDGs). Mezi ně patří redukce extrémní chudoby a hladu, dosažení univerzálního základního vzdělání a genderová rovnost ve vzdělání.

Socio-ekonomická rozvojová strategie (2011 – 2020) se zaměřuje především na strukturální reformy, environmentální udržitelost, sociální rovnost a na předcházení problémům spojených s makroekonomickou stabilitou (Světová banka, 2016).

Kambodža

Přestože Kambodža aplikovala ekonomiku volného obchodu s volným pohybem pracovních sil, zemědělská i industriální produkce stagnovala vinou diplomatické a ekonomické izolace.

V roce 1988 posílila Kambodža soukromý sektor liberalizačním procesem. Programy pro přilákání zahraničních investic a finanční autonomii byly představeny na konci 80. let. Po Pařížských mírových dohodách (1991) a ustanovení Kambodžského království v roce 1993 se vytvořily nové příležitosti pro reformy jak politické, tak ekonomické.

V Národním programu z roku 1993 je prezentováno pět pilířů.

1. podpora ekonomické stabilizace a růstu prostřednictvím politik a dlouhodobého ekonomického managementu s rostoucími zahraničními investicemi a soukromým podnikáním.
2. reformace administrativních a soudních institucí klarifikace rolí a zodpovědností úředníků spolu s ustanovením efektivního a spravedlivého soudního systému
3. zajištění strukturální úpravy a sektorální reformy reklamy a investic
4. přímá podpora udržitelného rozvoje rozvojem infrastruktury a sociálních služeb a lidských zdrojů
5. optimalizace udržitelné spotřeby přírodních zdrojů pomocí managementu a ochrany přírody

Kambodža se považuje za zemi s nejliberálnějším ekonomickým systémem v regionu. Tento postoj je velmi užitečný zejména na poli sousedských vztahů. Od roku 1996 bylo realizováno několik socio-ekonomických rozvojových plánů v rámci (Triangle Strategy), založené na budování míru, integraci v regionu a podpoře ekonomického a sociálního rozvoje.

Mezi lety 2004 – 2008 rostla ekonomie o 10 % ročně zejména díky stavebnímu průmyslu, zemědělství, turismu a oděvnímu průmyslu. Hlavní problémy

představuje zvětšující se rozdíl mezi bohatými a chudými, zemědělskými a městskými oblastmi, slabá institucionalizovanost v distribuci bohatství a sociální nerovnosti. Diverzifikace zdrojů je základním předpokladem budoucího rozvoje země (Chheang a Wong, 2012)

Laos

Ekonomické reformy byly započaty v roce 1982 prvním pětiletým plánem se zaměřením na normalizaci materiálního a kulturního života všech národností a vybudování technické a materiální základny pro národní ekonomiku. Plán se také prioritně soustředil na produkci potravin a udržitelný management přírodních zdrojů, posilování státních podniků, ekonomickou decentralizaci a privatizaci, rozvoj lidských zdrojů, institucionální změny, liberalizaci obchodu, přilákání zahraničních investic a rozvojové pomoci a s tím spojené účinné využití. Po neúspěchu první reformy byl představen druhý pětiletý plán v letech 1986 – 1990, který se více soustředil na decentralizaci. Se zavedením obchodně orientované politiky cen, odstaněním restrikcí ve vnitrostátním obchodě zemědělských produktů, reformami státních podniků, podporou privatizace a ekonomických zahraničních vztahů se ekonomická situace značně zlepšila.

V roce 1997 se země stala členem ASEANu a o rok později se zavázala k členství v zóně volného obchodu ASEAN (AFTA).

V letech 2005 – 2010 stoupal průměrný růst Laosu o 7,9 % ročně. Hlavními odvětvími jsou manufaktury a přírodní zdroje. S rostoucí cenou potravin a paliv si vláda uvědomuje nutnost diverzifikace zdrojů růstu a prioritně se snaží zajistit financování zdravotnictví a vzdělání.

Navzdory všemu výše uvedenému je Laos stále zemí s nízkou úrovní infrastruktury, především v zemědělských oblastech. Zemědělství tvoří asi 30 % HDP a tvoří 75 % zaměstnanosti. Přestože úroveň chudoby klesla od roku 1992 o 20 %, v roce 2010 je stále na 26 %.

Nějkvětší využití zahraničních investic se našlo ve vodních energetických zdrojích, důlním průmyslu a stavebnictví. V roce 2004 země získala status “normálních obchodních vztahů” (normal trade relations status) se Spojenými státy (Chheang a Wong, 2012).

1.6.3 Environmentální

Vietnam

Rychlý ekonomický růst a přírůstek obyvatelstva má za následek vysokou zátěž na životní prostředí, přičemž povědomí o ekologii je ve Vietnamu velmi malé. Největšími problémy jsou deforestace, industrializace a znečištění. Těžba dřeva a neudržitelné zemědělské metody jsou jedněmi z důvodů snižující se biodiverzity a náročného života menšin.

Ve Vietnamu se nachází na 12 000 druhů rostlin z nichž bylo vědecky určeno jen 7 000. Navíc se zde nachází okolo 1350 živočišných druhů. Následkem deforestace se však biodiverzita rapidně snižuje. Jako ohrožené druhy uznává vietnamská vláda pouze 57 druhů savců a 64 druhů ptáků. Vysoká míra korupce napomáhá k obcházení zákonů, které byly implementovány za účelem ochrany právě ohrožených druhů. Exotická zvířata nejsou lovena pouze pro zisk, ale velká část je také určena k domácí konzumaci (Ray a kol., 2012).

Mezi významné ekologické problémy se řadí také znehodnocování půdy, nadměrný rybolov a v neposlední řadě klimatické změny. Zatímco vietnamské hdp a zahraniční investice stále rostou, co se týče ekonomického rozvoje, jsou zde nesrovnalosti mezi teorií a praxí, zejména pokud jde o řízení environmentální ochrany. Stát pokročil v oblasti rozvoje politik a jejich implementace, stále je potřeba zlepšit a najít řídicí nástroje ve tvoření politik ochrany životního prostředí. Institucionální mezery, státní správa a kontrolní rámce často zvyšují korupci, která přímo ovlivňuje udržitelný rozvoj. To je velký problém zejména pro zemi, která sdílí své vodní a akvakulturní zdroje s několika dalšími státy.

Zákon o environmentální ochraně byl odsouhlasen 27. prosince 1993 a začal platit 10. ledna 1994 s cílem chránit životní prostředí spolu s rostoucím ekonomickým rozvojem. V roce 2003 odstartovala vláda národní strategický program na ochranu životního prostředí, který se skládal ze 36 programů, projektů a schémat, jejichž úkol byla kontrola znečištění, prevence a zlepšení životního prostředí. V roce 2004 byla vydána tzv. Politburo Resolution No. 41-NQ/TW na ochranu životního prostředí, která zahrnovala také rozvíjející se industrializaci a modernizaci. Ke konci roku 2005 byl vydán aktualizovaný zákon z roku 1993. Zároveň předseda vlády zavedl Národní akční program (National Action Program), který měl poskytnout detailní a specifické Strategické environmentální posouzení (SEA) a Správu environmentálních důsledků

(EIA). Upřesněno bylo také jakým způsobem se vyrovnat s řízením povodí řek a mořské biodiversity, environmentálním monitoringem, finanční podporou, technologickým rozvojem a jak nastavit technologické standardy. Strategická orientace pro udržitelný rozvoj ve Vietnamu byla odsouhlasena v roce 2004 a je rámcem definující strategické směry, stejně jako poskytuje právní základy ministerstvům, místním autoritám, organizacím a jednotlivcům koordinovat a zavádět opatření k zajištění udržitelného rozvoje v 21. století (Huang, Gupta, 2014).

Kambodža

Díky naplaveným sedimentům, které každoročně zalévají střední část země je oblast střední Kambodži velmi úrodná. Celkem se zde nachází 212 druhů savců, mezi které patří slon asijský či tygr, 720 druhů ptáků, z kterých je velká část závislá na mokřinách v okolí jezera Tolé Sap a 240 druhů plazů.

Mezi největší ekologické problémy patří opět těžba dřeva a deforestace za účelem vybudování plantáží. Dále také nadměrný rybolov a nedávno objevené těžiště ropy (Ray a kol., 2012).

Kambodža se dlouhodobě potýká s problémy týkající se využití, ztráty a přeměny půdy. Zavedení systému pozemkových oprávnění sice má pozitivní efekt na využití půdy, přesto mělo v roce 2008 2,8 mil. ha půdy pozemkové oprávnění nebo licenci na těžbu minerálů. Právě problém s distribucí půdy představuje hlavní výzvu pro management přírodních zdrojů. Půda má všeobecně spíše nízkou přirozenou úrodnost, proto se v zemědělství užívají umělá hnojiva. Průměrně připadá na jedno hospodářství 115 kg hnojiv za každou produkční sezónu.

Mezi hlavní aktéry země v oblasti životního prostředí, přírodních zdrojů a klimatických změn patří Ministerstvo životního prostředí (MoE), Ministerstvo zemědělství (MAFF), lesnictví a rybolovu, Ministerstvo vodních zdrojů a meteorologie (MOWRAM) a Ministerstvo průmyslu, těžby a energií (MIME).. Ministerstvo životního prostředí je z největší části zodpovědné za jeho ochranu a udržení. Je také zdrojem Správ o environmentálních důsledcích a dohlíží na správné využití přírodních zdrojů. Mezi další významné aktéry životního prostředí můžeme zařadit Pracovní odborné skupiny jako Pracovní technickou skupinu zemědělství a vody (The Technical Working Group on Agriculture and Water – TWG-A&W), která zpracovala Strategii pro zemědělství a vodu, zaměřující se na řízení vodních zdrojů. Mezi významnou nestátní organizaci patří Národní síť pro klimatickou změnu v Kambodži (The National Climate

Change Network in Cambodia – NNCN, která byla založena Oxfam International a jejímž cílem je zmírnit dopady klimatických změn (European union delegation to Cambodia, 2012).

Laos

Laoskou rozlohu pokrývá neobhospodařovaná vegetace z 85 % a z 10 % ji pokrývají původní lesy. S těmito čísly se v Laosu nachází nejrozmanitější a nejzachovalejší ekosystém jihovýchodní Asie, nicméně v minulém století pokrývaly původní lesy 75 % plochy. Cílem laoské vlády je zalesnění země ze 70 % do roku 2020. Na druhé straně se v provincii Attapeu těží tuny dřeva nejen pro domácí potřebu, ale především na prodej do Thajska či pro potřeby Číny (Ray a kol., 2012).

Laos se potýká s nedostatkem dat a kvalitních studií. Pro zemědělské a industriální oblasti je stěžejní podzemní voda, u které není znám její stav. Podle občasných epidemií vodou přenosných nemocí je však zřejmé, že přístup k nezávadné vodě je stále limitovaný. Špatný stav vody ohrožuje také vodní živočichy, nicméně je těžké odhadnout rozsah znečištění, vzhledem k chybějícím informačním zdrojům.

V rámci Laoské národní mekongské komise (Lao National Mekong Committee - LNMC) funguje Oddělení vodních zdrojů (Department of Water Resources –DWR) jako sekretariát, zodpovědný za makro řízení vodních zdrojů v zemi. Institut vodních zdrojů a environmentálního průzkumu (The Water Resources and Environment Research Institute – WERI) zřizuje programy na posouzení a monitoring kvality podzemních vod již pět let, výstupem by měl být národní environmentální standard kvality.

V Laosu je 3,3 milionů ha chráněných území, známých jako Národní biodiverzitní chráněná území (National Biodiversity Conservation Areas), které tvoří zhruba 15 % přírodních oblastí, ročně je i přesto pokáceno na 300 00 ha lesů.

S ohledem na rostoucí urbanizaci se země potýká také s nadměrným množstvím odpadů. Nebezpečné odpady se nacházejí na veřejných prostranstvích, neboť prostory určené k zneškodňování odpadů je nedostatek. Zatím není zřejmé, zda existuje souvislost mezi znečištěnou vodou a nešetrným zacházením s odpady (Ministry of Natural Resources and Environment, 2012).

1.7 Spolupráce a disparity mezi státy

1.7.1 Spolupráce na řece Mekong

K velmi diverzifikovanému vývoji v regionu přispěl zejména politický vývoj oblasti v druhé polovině 20. století. Vietnam, Kambodža a Laos trpěly konfliktem v Indočíně, který oficiálně skončil až v roce 1975. V Kambodži se však vnitrostátní problémy a nestabilita projevovaly ještě počátkem 90. let. Přestože se růst HDP regionu v posledních letech drží okolo 8 % a disparity se díky rozvoji regionu zmenšují, během ekonomické proměny a integrace musejí tyto země čelit problémům s privatizací, marketizací, udržitelným rozvojem a zmírněním chudoby (Chheang, Wong, 2012).

Velmi důležitým uskupením v Jihovýchodní Asii je Greater Mekong Subregion (GMS), který je jedním z nejkompexnějších programů v oblasti řeky Mekong, založený v roce 1992 za podpory Asijské rozvojové banky (Asian Development Bank).

Za podpory Asijské rozvojové banky (Asian Development Bank (ADB)) a dalších zdrojů se tento program podílí na sérii důležitých projektů v oblasti dopravy, telekomunikací, energií, lidských zdrojů, životního prostředí, obchodu, investic soukromého sektoru, turistiky a zemědělství. Členskými zeměmi jsou Kambodžské království, Čínská lidová republika (konkrétně provincie Yunnan a autonomní region Guangxi Zhuang), Laoská lidově demokratická republika, Republika Myanmar, Svaz Thajské království a Vietnamská socialistická republika (Asian Development Bank, 2012). Za nejdůležitější položku tohoto seznamu se považují infrastrukturní projekty, které mají hodnotu asi 15 miliard dolarů (ADB, 2012). Předpokládá se, že pokles přepravních nákladů povede k ekonomickému růstu a tedy i k redukci chudoby. Hlavní roli v programu hraje Asijská rozvojová banka, která plní koordinační a podpůrnou funkci.

Přestože během funkce programu země prošly značným ekonomickým rozvojem, kdy se během 20 let dokázaly přenést přes rozpory a staly se vzájemně závislými ekonomickými partnery, k přístupu GMS k rozvoji se vztahuje nespočet kritik. Podle NGOs ADB usiluje o rozvoj region, aby z něj nakonec těžily všechny státy, preferuje tedy prudký rozvoj na úkor nejchudších a nejpotřebnějších komunit (Tan, 2014).

Populace v deltě Mekongu se odhaduje na 60 milionů obyvatel, z nichž 13 milionů tvoří Kambodžané, 6 milionů Laosané, 23 milionů Thajci a 16 milionů Vietnamci. Zároveň se zde vyskytuje přes 100 různých etnických skupin, což z povodí

řeky Mekong dělá jeden z kulturně nejrozmanitějších regionů světa. Ačkoliv se zde v posledních letech objevuje trend urbanizace, 85 % obyvatel žije stále v zemědělských oblastech. Obživa a potravinová bezpečnost je úzce spojena s říčním systémem, což vyplývá také z faktu, že 60 % ekonomicky aktivního obyvatelstva vykonává povolání spjaté s vodou. V roce 2008 mělo přístup k nezávadné vodě okolo 60 % obyvatel Kambodži a Laosu, v zemědělských oblastech pak mezi 51 – 56 procenty. Vietnam je na tom v tomto ohledu o poznání lépe, podíl lidí s přístupem k nezávadné vodě byl mezi 92 – 94 procenty.

Pěstování rýže má v regionu dlouhou tradici, sahající až do prvního století. Díky podnebí a podmínkám, které zde řeka poskytuje, jsou některé farmy schopny sklízet až třikrát ročně. Tento fakt napomáhá tomu, že se v oblasti produkuje dostatek rýže k nasycení 300 milionů lidí ročně. Na zemědělství je závislých 70 % zdejší populace, a to jak pro vlastní obživu tak pro export, zejména potom ve Vietnamu. Podle predikce se v následujících 30 letech zvýší poptávka po zemědělských produktech v oblasti o 20 – 50 procent. Společně se zemědělstvím je pro zaměstnanost v regionu významné také rybářství a lesnictví, které představují obživu pro 85 % obyvatel povodí řeky (FAO, 2011).

1.7.2 Mekong river Commission (MRC)

Právě společné problémy vedou ke kooperaci mezi státy “mekongského regionu”. Snaha o kooperaci sahá až do postkoloniálního období, kdy byla založena “Ekonomická komise Spojených národů pro Asii a Dálný východ (United Nations Economic Commission for Asia and the Far East), která se v roce 1957 zasloužila o vytvoření Komise pro koordinaci ve spodním toku řeky Mekong, známou jako Mekongská komise (Mekong Committee), od roku 1995 Mekongská říční komise (Mekong river Commission) (ADB, 2012). Ve stejném roce byla podepsána Dohoda o kooperaci v oblasti udržitelného rozvoje, která mimo jiné stanovuje, že řeka Mekong nepřípadá jedinému státu v oblasti. Tato smlouva byla považována za milník v managementu mezinárodních vodních zdrojů, především díky důrazu, který kladla na společný rozvoj, ekologickou ochranu a dynamický proces vodní alokace. Smlouva však zahrnovala pouze Laos, Thajsko, Kambodžu a Vietnam, nikoliv státy na horním toku řeky, Myanmar a Čínskou lidovou republiku (Biba, 2012).

Přestože úkol Komise je hledat společná řešení a východiska pro všechny zúčastněné státy, v posledních letech si v souvislosti s výstavbou přehrad na hlavním

toku řeky vysloužila nemalou kritiku. V roce 2016 se uskupení potýká s nedostatkem financí, spojeným s propadem měn hlavních donorů, především Austrálie, zemí Evropské unie a Japonska, a právě tento problém byl hlavním tématem 22. setkání ve Phom Penhu, což vyvolalo negativní reakce, zejména na straně odpůrců hydroenergetických projektů realizovaných na Mekongu (Hunt, 2016).

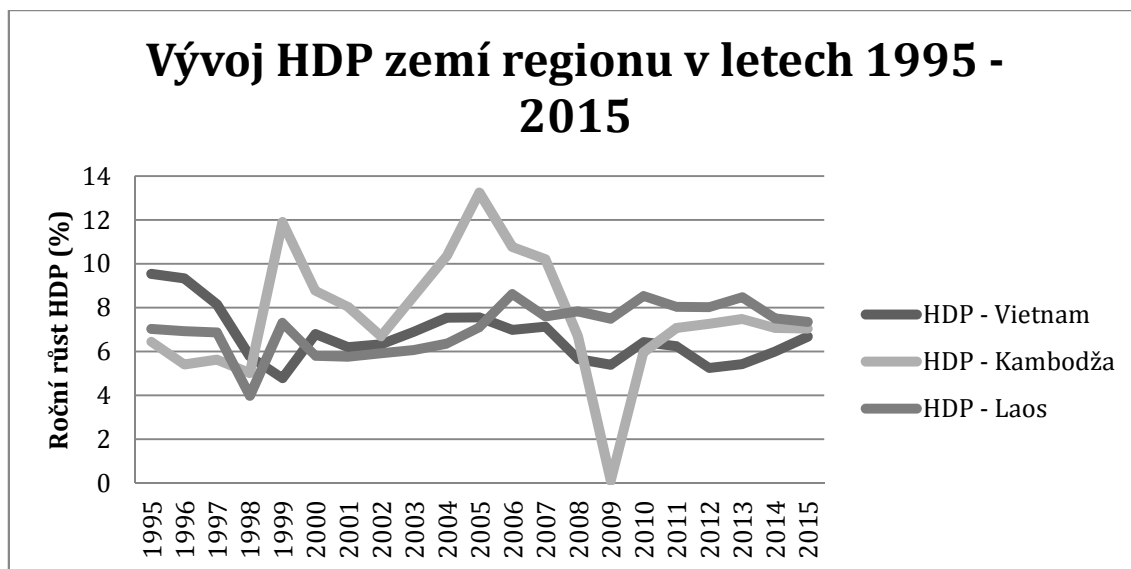
Nedostatek financí a absence donucovacího mechanismu je příčinou neschopnosti Komise urovnat rozpory mezi zeměmi. Ačkoliv pod její záštitou byl proveden nespočet studií, které měly sloužit jako podpora politikům při rozhodování. Vliv Mekongské říční komise na konflikt je minimální (Roberts, 2014).

Zároveň je zajímavé, že všechny studie zpracované přímo pod záštitou MRC mají lehce odlišný přístup, než posouzení od nezávislých organizací. Studie MRC mají tendenci podceňovat nejistoty spojené s posuzujícími procesy a kladou vyšší důraz na kontrolu dopadů a schopnost řídit kompromisy s nimi spojené. Keskinen a kol. uvádějí jako důvod tohoto jednání dvojí roli, kterou MRC v regionu vykonává. Na jedné straně se snaží jednat jako nezávislý poskytovatel informací, na straně druhé jako debatní fórum pro členské země. Ačkoliv je tato duální role globálně běžná, v prostředí Mekongského regionu vyústila v neférové praktiky, projevující se například tím, že výsledky posuzujících studií jsou před publikováním podrobeny kontrole členských zemí (Keskinen, 2012).

Disparity v regionu

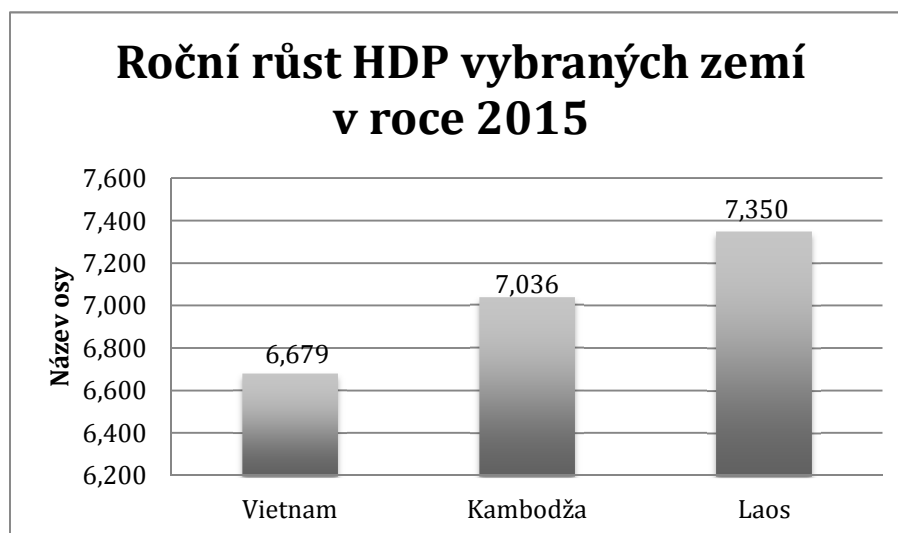
Pro znázornění disparit mezi vybranými státy jsem zvolila ukazatele HDP, který je nejčastěji voleným ukazatelem ekonomické síly země. Na prvním grafu můžeme vidět vývoj HDP v průběhu posledních deseti let. Zatímco Vietnam zaznamenal nejvyšší HDP v polovině 90. let, což může být zapříčiněno zavedenou reformou Doi Moi z roku 1986. Laos si od svého propadu v roce 1999 drží roční růst HDP mezi 8 a 5 % a v roce 2015 se s hodnotou 7,35 % dostal do vedení v pomyslném žebříčku ekonomického růstu vybraných zemí. Nejdramatičtější vývoj byl zaznamenán v případě Kambodži. V roce 2009 klesl růst HDP na 0,086 % zejména díky nízkým zahraničním investicím, slabým exportům oděvů a menší turistické návštěvnosti. Již koncem roku se však stabilizoval jak přísun zahraničních investic tak dovoz spotřebního zboží (WB, 2010). Podle portálu Businessinfo bude pro budoucí ekonomický vývoj i nadále důležitý export, stavebnictví, cestovní ruch a zemědělství. Za hlavní odvětví,

kteřá budou v budoucnu stimulovat růst HDP považuje diverzifikaci lehkého zpracovatelského průmyslu a textilu s vyšší přidanou hodnotou. Klíčové bude také průnik na nové trhy (Businessinfo, 2016).

Tab. č. 5 Vývoj HDP zemí regionu v letech 1995 - 2015

Zdroj: The World Bank (2015)

Tab. č. 6 Roční růst HDP vybraných zemí v roce 2015

Zdroj: The World Bank (2015)

Nejvyšší roční růst HDP má Laos, kde mezi hlavní faktory zvyšujícího se HDP patří energetický sektor a rostoucí integrace sdružení ASEAN.

Na konci roku 2015 vstoupil Vietnam, Kambodža a Laos, společně s ostatními členy Aseanu do Ekonomického společenství ASEAN (ASEAN Economic Community) (WB, 2016).

Návrhová část

1.8 Návrhy snižující zátěž na životní prostředí na národní úrovni

Hydroenergie představují za správných podmínek a opatření moderní a šetrný způsob vytváření energie. Pokud jsou hydroelektrárny stavěny s patřičným ohledem na sociální a environmentální dopady, představují velmi efektivní zdroj elektřiny. Zvýšením podílu hydroenergií na celkových produkcích energie se snižuje závislost na fosilních palivech. Právě znečištěné ovzduší představuje díky urbanizaci a rostoucí populaci velký problém mnoha asijských měst. Příkladem může být Čína, která se četnými hydroenergetickými projekty snaží snižovat zátěž týkající se ovzduší stejně jako uspokojit rostoucí poptávku. V jejím případě však chybí snaha hledat způsob získávání energií, které je efektivní a zároveň šetrné k lidem i životnímu prostředí.

Stejně jako firmy přijímají společenskou odpovědnost za svá jednání, měly by ji přijmout i společnosti a státy budující gigantické vodní přehrady na úkor životního prostředí. Za předpokladu, že budou elektrárny stavěny v souladu s environmentálními a bezpečnostními předpisy a budou dodržovat platné zákony, mohou v budoucnu představovat hlavní obnovitelný zdroj energií pro početné národy jihovýchodní Asie. Vlády jednotlivých států by však musely postavit dodržování zákonů, před ekonomický zisk. Legislativa týkající se ochrany životního prostředí je v regionu dostačující, v kombinaci s vysokou mírou korupce však není příliš účinná.

John Roome, Senior Director pro klimatické změny ve Světové bance poukazuje na příklad přehrady Trung Son ve Vietnamu o kapacitě 260 MW. Kvůli výstavbě muselo být přesídleno 7000 obyvatel, dostalo se jim však odpovídající náhrady v podobě škol, zavedené elektřiny, zdravotnických center, a zároveň se díky nově vznikající elektrárně výrazně zlepšila infrastruktura.

Dalším z řešení, které by podle některých mohlo zachránit ohroženou rybí populaci na Mekongu jsou tzv. rybí přechody. Problém však zůstává, že ani s touto vylepšenou technologií, nebudou opatření dostatečná. Výška pěti z 11 plánovaných přehrad je více než 50 metrů, což téměř znemožňuje instalaci rybích přechodů. Každá

překážka v migraci ryb si vyžaduje určité ztráty. Aby byly přechody efektivní musí být správně spravovány k dosažení co nejlepšího průtoku v zúžených místech. Podle Světové komise pro přehrady (World commission of Dams – WCD) ze 47 světových hydroenergetických projektů u kterých bylo možné získat potřebná data, pouze ve 20 % fungovala zúžená opatření efektivně. V oblasti řeky Mekong by bylo zapotřebí instalovat tyto rybí přechody na všech jedenácti přehradách. Další problém představuje rozdílné chování a zvyky všech druhů ryb. Je velmi nepravděpodobné, aby tato zúžení zajistila průchod všech ryb (Orr, 2012).

Řešení by tak mohla představovat orientace na menší projekty u kterých je možné přechody instalovat s šancí na průchod většího množství ryb. Zároveň by se výstavba přehrad měla zaměřit na přítoky Mekongu, spíše než na hlavní tok, který je z hlediska biodiversity a potravinové bezpečnosti zcela nenahraditelný.

Z hlediska dodržování zákonů a míry korupce v oblasti jihovýchodní Asie, je potřeba zprůhlednit procesy související nejen s řízením vodních zdrojů. Proto by byla vhodná implementace protikorupčního zákona, který by zjednodušil a v souvislosti s tím i zprůhlednil rozhodovací procesy.

1.9 Návrhy na nadnárodní úrovni (Mekong River Commission)

Mekongská říční komise byla založena za účelem jednotné správy a řízení vodních zdrojů řeky. Problém představuje především neúplná účast všech států, kterými Mekong protéká. Zatímco Laos, Kambodža, Vietnam a Thajsko jsou členskými zeměmi, Barma a Čína nemají úplné členství.

Fakt, že ne všechny země jsou členy výrazně komplikuje domluvu států, zejména komunikace s Čínou je velmi náročná. Ta z naprosté většiny neposkytuje žádná data k činnostem vodních přehrad na horním toku řeky. Obyvatelé Mekongu jsou závislí na “dobré vůli” Pekingu, zda oznámí, plánované odpouštění přehrad. Příkladem může být rozhovor ve Financial Times, který v roce 2014 uveřejnil článek o nečekaných záplavách v Thajsku v prosinci a březnu téhož roku. Přestože Peking dodal data, potvrzující, že přehrady v provincii Yunnan nemají s incidentem nic společného, pro fluktuace vody v březnu již žádné vyjádření nepodal. Získat jakákoliv data od Číny je velmi složité a MRC nemá žádné vymáhací prostředky kterými by je mohla získat.

Rozstříštěné zájmy jednotlivých států ztěžují dosáhnoutí konsenzu. Všechny tři země získaly status “middle income countries” teprve v nedávné době, je tedy naprosto

pochopitelné, že prioritní je momentálně ekonomický růst. I proto by řešení mohlo představovat přesunutí vybraných pravomocí na úroveň MRC a posílit tak regionální integraci. Nejen z důvodu snažší cesty dosáhnout společných cílů v rámci členských států, Komise by mohla zároveň sloužit jako platforma pro vyjednávání případných dalších sporů s Čínou.

V rámci samotné Úmluvy z roku 1995 vyplývají pro členské státy určité závazné postupy. V případě výstavby vodní přehrady Xayaburi i Don Sahong byla však tato smlouva porušena ze strany Laosu. Ze strany mekongské říční komise však k žádným sankcím ani jiným druhům postihů nedošlo. Nemyslím si, že to bylo zapříčiněno lhostejností, pravděpodobnější scénář je, že zkrátka neexistuje nástroj na potrestání porušení smlouvy. I v těchto případech by MRC potřebovala získat větší pravomoce. Nejenže by tak mohla postihovat nedodržené či porušené smlouvy a nařízení, ale zároveň díky možnosti udělit postih by se těmto situacím členské země snažily vyhnout. V neposlední řadě by byla schopna nastavit jednotný právní rámec týkající se využívání a nakládání s vodními zdroji, stejně jako environmentální ochranu říčních vod a místní fauny a flóry.

Pro vodní přehrady, které jsou již v provozu či ve stádiu výstavby by mohla MRC v budoucnu vypracovat strategický rámec vodohospodářské politiky, který by jasně určoval práva a povinnosti subjektů. Především by měl být klazen důraz na sdílení dat o všech činnostech spojených s chodem vodních elektráren.

Mekongská říční komise má v posledních letech problémy s financováním a i tato část je velmi komplikovaná.

Závěr

Téma obnovitelných zdrojů je v posledním desetiletí velmi aktuální. Ať už se jedná o sluneční, vodní, větrné elektrárny či získávání energie z biomasy, jakýkoliv potenciál energetického využití nezůstane bez povšimnutí. Především, pokud se jedná o potenciál s hodnotou 250 GW, kterým disponuje řeka Mekong.

Neshody mezi státy Mekongské říční komise jsou stále zřetelnější a vzhledem k rychle narůstající poptávce po energiích všech tří ekonomik lze očekávat, že podnětů ke konfliktům bude stále přibývat. Nezbyvá než doufat, že se pro země jihovýchodní Asie stane dosažení udržitelného rozvoje hydroenergetiky důležitějším než ekonomický zisk. Navzdory rostoucímu HDP i ostatních ukazatelů v oblasti environmentálních a sociálních politik mají Vietnam, Laos i Kambodža ještě dlouhou cestu před sebou.

Sociální, ekonomické a environmentální dopady výstavby přehrad na hlavním toku řeky nelze popřít. Stejně tak však nelze vyvrátit míru jakou jsou země na Mekongu závislé. Lze tedy předpokládat, že právě tato závislost se promítne do budoucího uvažování zemí a jejich obyvatel a výše zmíněné dopady si brzy získají zaslouženou pozornost.

V návrhové části jsem se pokusila nastínit možné způsoby zmírnění dopadů vyplývajících z výstavby velkých vodních přehrad na hlavním toku řeky. Zároveň jsem se snažila poskytnout řešení, které by tyto dopady úplně odstranilo. Velký potenciál v zodpovědném přístupu ke stavbě hydroenergetických projektů vidím ve Vietnamu,

Přílohy

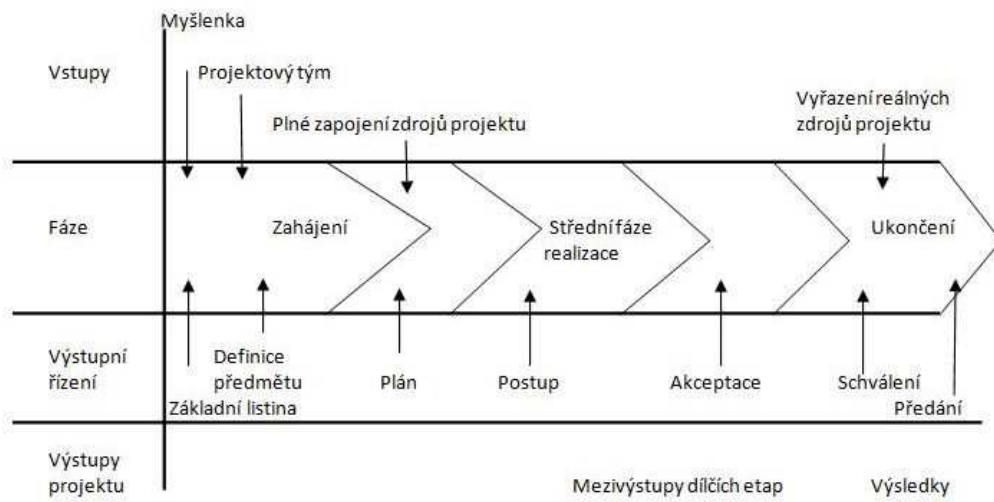
Obr. č. 1. Nejnovější verze Globálního lidského indexu bezpečí

Table 1. Data and components of Global Human Security Index Version 2.

<i>Input data/indicator fields</i>	<i>{sources}</i> →	<i>Components</i> →	<i>Index</i>		
Income resources in the pocket of typical people (derived from 2* below)					
*GDP Per capita at purchasing power parity	{IMF, WDI, CIA}	Economic Fabric Index	Human Security Index		
*Income equality (Gini Coefficient)	{Solt, UN Wider, WDI, CIA}				
Protection from financial catastrophe (derived from 3@ below)					
@Foreign exchange reserves (% of imports)	{WDI, IMF, CIA}				
@External debt % of GDP	{WDI, CIA}				
@Current account balance % of GDP	{IMF, WDI, CIA}				
@Health-care delivery/financing	{digested from Carrin et al 2001 & other sources}				
@National savings rate (% of GDP p.c.)	{WEF, WDI, IMF, etc.}				
Environmental Vulnerability Index {SOPAC}					
Environmental Performance Index	{Yale & CIESIN}	Environmental Fabric Index			
Greenhouse gas emissions per capita	{WRI, Wikipedia}				
Population growth rate 2010-2050	{Census.gov, UN Pop.Div., SPC}				
<<Wish list is broad here: particularly for more comprehensive vulnerabilities to environmental disasters, and delivery of environmental protections to peoples/communities>>					
Literacy rate {UNESCO, WDI, CIA}					
Connection Index (derived from 3# below)					
#Telephone fixed lines per capita	{ITU}	Education & info empowerment Social Fabric Index			
#Mobile telephone accounts per capita	{ITU}				
#Internet users per capita	{ITU}				
Press Freedom Index	{RSF}				
<<Wish list: Press Effectiveness Index>>					
Gender Gap Index {WEF}					
<<Wish list: indices on race, ethnicity, religion, age, "disability" issues>>		Diversity Social Fabric Index			
Global Peace Index {VisionOfHumanity.org}					
World Prison Population List/Brief	{ICPS}	Peacefulness Social Fabric Index			
Political Terror Scale	{PoliticalTerrorScale.org}				
% of people undernourished {FAO, IFPRI}					
% of people below local poverty index {WDI, CIA}					
Food imports compared to exports and GDP {WDI}					
% of population food insecure {needing emergency aid} {USDA}					
% of productive land per capita 2000+ {WDI}					
% change in productive land 2000+ / 1960+ {derived from WDI}					
Life expectancy at birth {WHO, WDI, CIA}					
% of LE that is unhealthy {WHO}					
% of population using improved water source {UNESCO, WDI}					
Health outcome equality {Petrie & Tang}					
Political stability, no violence {WGI}					
Control of illegal corruption {WGI}					
Legal corruption {derived from WEF data, Kaufmann & Vicente}		Governance Social Fabric Index			

Zdroj: Humansecurityindex.org

Obr. č. 2 Fáze projektu

Zdroj: Svozilová, 2006

Seznam použité literatury

ADAMCOVÁ, Lenka a Tereza NĚMEČKOVÁ. Rozvojová ekonomika. V Praze: Oeconomica, 2009. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-245-1515-1. Dostupné také z: <http://kramerius.mzk.cz/rch/handle/uuid:45f16040-2793-11e4-8f64-005056827e52>

BAIRD, Ian G. The Don Sahong Dam. *Critical Asian Studies*. [online] 43, 2, 211-235, June 2011. [cit. 2016-12-10] ISSN: 14672715. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=4f858a10-1fed-4a34-9a25-2899cb4fc298%40sessionmgr103&hid=122>

BALABÁN, Miloš a Libor STEJSKAL. Kapitoly o bezpečnosti. 2., změn. a dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 483 s. ISBN 978-80-246-1863-0.

BALABÁN, Miloš, Jan DUCHEK a Libor STEJSKAL. Kapitoly o bezpečnosti. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 428 s. ISBN 978-80-246-1440-3.

Baran E, Myschowoda C. Dams and fisheries in the Mekong Basin. *Aquatic Ecosystem Health & Management* [online]. (2009, July), [cit. 2016-11-15]; 12(3): 227-234. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=4431b99b-d269-41f4-9f34-da42319de098%40sessionmgr4010&hid=4211>

BARAN, Eric, Teemu JANTUNEN a Chong Chiew KIEOK. Values of inland fisheries in the Mekong river basin [online]. Phnom Penh, Cambodia: WorldFish Center, 2007 [cit. 2016-11-10]. ISBN 978-9995-71-01-1. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=A0naQxTCNvUC&pg=PA71&dq=mekong+river+commission&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=mekong%20river%20commission&f=false

Bezpečnostní hrozby a bezpečnostní vztahy: sborník z pracovního semináře. Vyd. 1. Brno: Univerzita obrany, 2008, 174 s. ISBN 978-80-7231-546-8.

Bezpečnostní hrozby a bezpečnostní vztahy: sborník z pracovního semináře. Brno: Univerzita obrany, 2008. ISBN 978-80-7231-546-8.

BIBA, Sebastian. China's Continuous Dam-building on the Mekong River. *Journal Of Contemporary Asia* [online]. (2012, Nov), [cit. 2016-12-8]; 42(4): 603-628. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=8ee5b43b-3b5b-4064-a367-61c3c6c1faea%40sessionmgr105&hid=122>

BRÜCK, Tilman, June 13: Measuring peace, security and conflict: the challenges ahead for the SIPRI Yearbook, Stockholm International Peace Research Institute, The independent resource on global security, 2013 [online] Dostupné z: http://www.humansecurityindex.org/wordpress/wp-content/uploads/2012/02/hsiv2-documentation-report1_1.pdf//www.sipri.org/media/newsletter/essay/brueck_june13

BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE. Bezpečnost: nový rámec pro analýzu. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005, 267 s. ISBN 80-903333-6-2.

Cambodia: Overview. In: The World Bank [online]. The World Bank, 2016 [cit. 2016-12-14]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/cambodia/overview>

CAMPBELL, Ian C. Integrated management in the Mekong River Basin. *Ecohydrology & Hydrobiology: Hydrology of large rivers* [online]. Elsevier So. z o. o., 2016, 2016(14), 255-262 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/journal/16423593/16/4>

CAYLEY, Malcolm. Realism, Liberalism, Constructivism, and the Security Dilemma: A Concise Overview., 2015 [online] [cit.2015-12-10]. Dostupné z: https://www.academia.edu/9001602/Realism_Liberalism_Constructivism_and_the_Security_Dilemma_A_Concise_Overview

CLARK, Pilita. Troubled waters: the Mekong River crisis. *Financial Times* [online]. Financial Times, 2014 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/1add7210-0d3d-11e4-bcb2-00144feabdc0>

COPELAND, Dale C.. The Constructivist Challenge to Structural Realism: A Review Essay. *International Security*, Vol. 25. No. 2, The MIT Press, 2000, pp 187-212. [online] Dostupné z: <http://www3.nccu.edu.tw/~lorenzo/Copeland.pdf>

Country Environment Profile: Royal Kingdom of Cambodia. In: European Union Delegation to Cambodia [online]. European Union, 2012, s. 83 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/cambodia/documents/publications/country_environment_profile_cam_april_2012_en.pdf

CREIGHTON, Theresa A., "Freedom and the Ideal Republican State: Kant, Jefferson, and the Place of Individual Freedom in the Republican Constitutional State." Thesis, Georgia State University, 2008. [online]. Dostupné z: http://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1038&context=philosophy_theses

CUMMINGS, Joe a Andrew BURKE. Laos. Praha: Svojtka & Co., 2006. Z řady průvodců Lonely Planet. ISBN 80-7352-387-6.

DENT, Christopher M. Renewable energy in East Asia: Towards a new developmentalism [online]. 1. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2014 [cit. 2016-11-20]. ISBN 978-1-138-80719-8. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=N0ecBQAAQBAJ&pg=PA228&lpg=PA228&dq=hydropower+southeast+asia+1980&source=bl&ots=ykKPGm_IJF&sig=yG8axywqd6C9BeVTMnZJInMMhGk&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwiSqNOdutHQAhVG1SwKHWVXBCcQ6AEIKzAC#v=onepage&q=hydropower%20southeast%20asia%201980&f=false

Don Sahong dam brief: Very high risk for Cambodia [online]. In: . Cambodia: WWF-Cambodia, 2014, s. 7 [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: http://awsassets.panda.org/downloads/don_sahong_brief___final_05feb.pdf

- DORNBUSCH, Rudiger a Stanley FISCHER. Makroekonomie. Praha: SPN, 1994. Odborná literatura pro učitele a veřejnost. ISBN 80-04-25556-6.
- EICHLER, Jan. Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006, 303 s. ISBN 80-7278-326-2.
- Electricity. In: Cambodia Investment [online]. The World Bank, 2016 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://www.cambodiainvestment.gov.kh/investors-information/infrastructure/electricity.html>
- Emerging Stronger from The Crisis: Country Pages & key indicators. In: World Bank East Asia and Pacific Economic Update 2010, Vol I [online]. The World Bank, 2010 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/INTEAPHALFYEARLYUPDATE/Resources/550192-1270538603148/eap_april2010_cambodia.pdf
- FAQs to the MRC Procedures for Notification, Prior Consultation and Agreement process. In: Mekong River Commission: For Sustainable Development [online]. Mecong River Commission, 2016 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://www.mrcmekong.org/news-and-events/consultations/xayaburi-hydropower-project-prior-consultation-process/faqs-to-the-mrc-procedures-for-notification-prior-consultation-and-agreement-process/>
- GAVLAS, Pavel. Mezinárodní bezpečnost po skončení studené války: vybrané bezpečnostní otázky. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 2007, 215, [66] s. ISBN 978-80-86747-28-6.
- GIZICKI, WOJCIECH. Security in the light of select philosophical and social concepts. Between theory and practice. *Filosofija, Sociologija* [online]. 2013,24(3): 147-153 [cit. 2015-12-07]. ISSN 02357186. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=a1a3a3e5-a410-48a2-b5e2-b7ddd4319105%40sessionmgr114&hid=121>
- Greater Mekong Subregion Atlas of the Environment [online]. 2. Hong Kong: Asian Development Bank, 2012 [cit. 2016-12-22]. ISBN 978-92-9092-865-2. Dostupné z: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/30074/gms-atlas-environment-2nd-edition.pdf>
- HASTINGS, David A.. The Human Security Index: An Update and a New Release, Human Security Index, 2011 [online] Dostupné z: http://www.humansecurityindex.org/wordpress/wp-content/uploads/2012/02/hsiv2-documentation-report1_1.pdf
- HUANG, Jing a Shreekant GUPTA. Environmental Policies in Asia: Perspectives from Seven Asian Countries [online]. 1. Singapore: World Scientific Publishing Co. Pte., 2014 [cit. 2016-12-17]. ISBN 978-9814590471.
- HÜBNER, Miroslav. Projektové řízení: příručka manažera. Praha: TATE International, 2005. Příručka manažera. ISBN 80-86813-06-1.

HUDEČKOVÁ, Helena, Michal LOŠŤÁK a Adéla ŠEVČÍKOVÁ. Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2006. ISBN 80-213-1413-3.

HUNT, Luke. Mekong River Commission Faces Radical Change: Donors have dropped their funding, forcing a radical restructuring. The Diplomat [online]. 2016, , 2 [cit. 2016-12-18]. Dostupné z: <http://thediplomat.com/2016/01/mekong-river-commission-faces-radical-change/>

CHHEANG, Vannarith a Yushan WONG. Cambodia-Laos-Vietnam: Economic Reform and Regional Integration [online]. In: . Cambodian Institute for Cooperation and Peace, 2012, s. 22 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <http://www.aseancenter.org.tw/upload/files/201209073-1.pdf>

In: BARAN, Eric, Eric GUERIN a Joshua NASIELSKI. Fish, sediment and dams in the Mekong: How hydropower development affects water productivity and food supply [online]. Penang, Malaysia: WorldFish, CGIAR Research Program on Water, Land and Ecosystems (WLE), 2015 [cit. 2016-11-15]. ISBN 13: 978-9924-9046-0-1. Dostupné z: <https://cgspace.cgiar.org/rest/bitstreams/72883/retrieve>

JOFFE, Josef. Rethinking the Nation – State: The Many Meanings of Sovereignty. Foreign Affairs November/December 1999 [online] Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/reviews/review-essay/1999-11-01/rethinking-nation-state-many-meanings-sovereignty>

JOHN, Jakub. Projektové řízení. Třebíč: Vivat Academia, 2009. ISBN 978-80-87385-01-2.

JUREČKA, Václav. Mikroekonomie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. Expert. ISBN 978-80-247-4385-1.

KADRNOŽKA, Jaroslav. Země se ubrání. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2010. ISBN 978-80-7204-678-2.

Kambodža: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: Business Info: Oficiální portál pro podnikání a export [online]. Zastupitelský úřad ČR v Phomphenhu: Ministerstvo zahraničních věcí, 2016 [cit. 2016-12-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kambodza-zakladni-charakteristika-teritoria-18701.html>

KESKINEN, Marko, Matti KUMMU, Mira KÄKÖNEN a Oli VARIS. Mekong at the Crossroads: Next Steps for Impact Assessment of Large Dams. In: Ambio [online]. 2012, s. 319-324 [cit. 2016-12-19]. DOI: 10.1007/s13280-012-0261-x. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3357849/>

KHAN, Amir Ullah a Zafar Nawaz JASPAL. The Philosophical Foundation of the Realist Security Paradigm. Dialogue (1819-6462) [online]. 2013, 8(4): 398-409 [cit. 2015-12-07]. ISSN 18196462 Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=03d29acc-bc20-42b6-976d-6420a3f26c8d%40sessionmgr4004&vid=10&hid=4108>

KOHOUT, Pavel. Regionální rozvoj - regionální politika. Kladno: Vyšší odborná škola územně-správní a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, 2013. ISBN 978-80-904859-7-6.

KÖNIGOVÁ, Lucie. Teorie státní suverenity a praxe intervence. Mezinárodní vztahy 3/2001 [online] Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/691/736>

KUBEŠA, Milan, ed. Sborník "Bezpečnostní a vojenská strategie". Brno: Univerzita obrany, 2008. ISBN 978-80-7231-622-9.

Lao Environment Outlook 2012 [online]. Vientiane: Ministry of Natural Resources and Environment, 2012 [cit. 2016-12-22]. ISBN 978-974-680-335-9. Dostupné z: http://www.unep.org/pdf/Lao_EO_2012.PDF

Lao PDR to Improve Electricity Network with World Bank Support. In: The World Bank [online]. Washington D.C.: World Health organization, 2015 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/06/23/lao-pdr-to-improve-electricity-network-with-world-bank-support>

Lao PDR: Overview. In: The World Bank [online]. The World Bank, 2016 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/lao/overview>

Lao PDR: Sanitation, drinking-water and hygiene status overview*. In: World Health Organization [online]. 2016: World Health organization, 2014 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: http://www.who.int/water_sanitation_health/glaas/2014/lao_laopdr_en.pdf

Laos: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: Business Info: Oficiální portál pro podnikání a export [online]. Zastupitelský úřad ČR v Bangkoku: Ministerstvo zahraničních věcí, 2016 [cit. 2016-12-13]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/laos-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-18732.html>

LE, Nhina. Xayaburi and the Mekong Critical Point. *Peace Review* [online]. 25(2): 275-283 (2013, Apr), [cit. 2016-12-9];. ISSN: 10402659. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=3d71994b-ab2b-4a1a-b434-9160b2fb1249%40sessionmgr4008&vid=8&hid=4211>

LUAN, Trinh Duy. Sociological study of social change in Viet Nam today [online]. 2004 [cit. 2016-12-11]. Savitribai Phule Pune University. Dostupné z: <http://www.unipune.ac.in/snc/cssh/HistorySociology/B%20DOCUMENTS%20ON%20HISTORY%20OF%20SOCIOLOGY%20IN%20REST%20OF%20THE%20WORLD/2%20ASIAN%20ANTHROPOLOGY/B%202%2002.pdf>

MACHÁČEK, Jaroslav, Petr TOTH a René WOKOUN. Regionální a municipální ekonomie. Praha: Oeconomica, 2011. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-245-1836-7.

MATTHEWS, Nathaniel a Kim GEHEB. Hydropower Development in the Mekong Region: Political, socio-economic and environmental perspectives [online]. 1. New York: Earthscan Studies in Water Resource Management, 2015 [cit. 2016-11-16]. ISBN 978-0-415-71913-1.

MAVROKORDATOS, Pete a kol. Economic history of Vietnam, Southwestern Economic Review, 2001 [online] Dostupné z: <http://www.ser.tcu.edu/2001-Pro/SEP2001%20Mavrokordatos%20et%20al%2039-48.pdf>

MAVROKORDATOS, Pete, Paul JUMI a Stan STASCINSKY. Economic History of Vietnam. In: The Southwestern Economic Review [online]. 2012, s. 39-48 [cit. 2016-12-16]. ISSN 1941-7683. Dostupné z: <http://swer.wtamu.edu/sites/default/files/Data/39%20-%2048-178-652-1-PB.pdf>

MAYES, Fred. Beyond China, other Southeast Asian countries plan for significant hydroelectric additions. In: U.S. Energy Information Administration: Independent Statistics & Analysis [online]. Washington: U.S. Department of Energy, 2015 [cit. 2016-11-16]. Dostupné z: <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=23552>

MEARSHEIMER, John. E. H. Carr vs. Idealism: The Battle Rages On. International Relations, London, Thousand Oaks, CA, New Delhi, SAGE Publications, 2005, Vol 19(2): 139-152. DOI: 10.1177/0047117805052810 [online] Dostupné z: <http://mearsheimer.uchicago.edu/pdfs/A0035.pdf>

MIAO, Chiyuan, Alistair G. L. BORTHWICK, Honghu LIU a Jigen LIU. China's Policy on Dams at the Crossroads: Removal or Further Construction? In: Water [online]. 2015, s. 9 [cit. 2016-12-8]. ISSN 2073-4441. Dostupné z: <http://www.mdpi.com/2073-4441/7/5/2349/htm>
Ministry of Foreign Affairs of Japan, Japan – Mekong Region Partnership Program [online] Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/mekong/goal.pdf>

MIRUMACHI, Naho. Transboundary Water Politics in the Developing World [online]. 1. New York: Routledge, 2015 [cit. 2016-12-9]. ISBN 978-0-415-81295-5. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=oQTwBgAAQBAJ&pg=PT123&dq=xayaburi+dam&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=xayaburi%20dam&f=false

MOLDAN, Bedřich. Podmaněná planeta. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1580-6. Dostupné také z: <http://kramerius.mzk.cz/search/handle/uuid:b9b69220-f2e5-11e4-8936-005056827e51>

NĚMCOVÁ, IVETA. Přenos pravomocí a suverenita státu: ústavněprávní aspekty evropské integrace [online]. Brno, 2011 [cit. 2015-12-9]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Jan Filip Dostupné z: http://is.muni.cz/th/153031/pravf_r/.

OPRŠAL, Zdeněk. Mezinárodní rozvojová spolupráce: vybrané aspekty. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Skripta. ISBN 978-80-244-3948-8.

ORR, Stuart, Jamie PITTOCK, Ashok CHAPAGAIN a David DUMARESQ. Dams on the Mekong River: Lost fish protein and the implications for land and water

resources. *Global Environmental Change* [online]. Elsevier, 2016, 2012(Volume 22, 4), 925-932 [cit. 2016-11-11]. Dostupné z:
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959378012000647>

PLOCEK, Josef. Jakou mají budoucnost suverenity, národní a teritoriální stát? *Revue Střední Evropa*. 2004 [online] Dostupné z:
<http://stredni.evropa.sweb.cz/editor/clanek120.pdf>

POLIMENI, John M., Raluca I. IORGULESCU a Ray CHANDRASEKARA. Trans-border public health vulnerability and hydroelectric projects: The case of Yali Falls Dam. In: *Ecological Economics* [online]. Elsevier B. V., 2014, s. 81-89 [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921800913003789>

PTAK, Thomas. Dams and Development: Understanding Hydropower in Far Western Yunnan Province, China. *American Geographical Society's Focus On Geography* [online]. (2014, June), [cit. 2016-12-8]. 57(2): 43-53. Dostupné z:
<http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=f2675b31-4cc3-498a-89f9-384f639463f3%40sessionmgr4006&vid=4&hid=4211>

RAY, Nick a Wendy YANAGIHARA. *Vietnam*. Praha: Svojtka & Co., 2006. Z řady průvodců Lonely Planet. ISBN 80-7352-395-7.

ROBERTS, David. No More Dams on the Mekong. *The New York Times* [online]. New York, 2014, 2014(Sept.) [cit. 2016-12-18]. Dostupné z:
https://www.nytimes.com/2014/09/04/opinion/no-more-dams-on-the-mekong.html?_r=1

ROOME, John. *Hydropower in Vietnam: The right way to do it* [online]. The World Bank, 2016 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z:
<http://blogs.worldbank.org/climatechange/hydropower-vietnam-right-way-do-it>

SCHILLER, Bradley R. *Mikroekonomie dnes*. Brno: Computer Press, 2004. Business books. ISBN 80-251-0109-6.

SINGH, Daljit. *Southeast Asian Affairs 2015* [online]. 2015. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2015 [cit. 2016-11-11]. ISBN 978-981-4620-58-1. Dostupné z:
https://books.google.cz/books?id=z0X1CQAAQBAJ&pg=PA174&lpg=PA174&dq=don+sahong+xayaburi+resettling&source=bl&ots=JfWy74quRD&sig=yKP5706d-RL-2uvembwObuJ9v_w&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwlu1puV3f7QAhWDWSwKHRmhC18Q6AEISzAG#v=onepage&q=don%20sahong%20xayaburi%20resettling&f=false

SNYDER, Craig A (ed.). *Contemporary security and strategy*. 3rd ed. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan, 2012, xx, 372 s. [online] ISBN 9780230241503. Dostupné z:
https://books.google.cz/books?id=AkMdBQAAQBAJ&pg=PA351&dq=snyder+security&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=snyder%20security&f=false

SVOZILOVÁ, Alena. *Projektový management*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3611-2.

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7395-019-4.

TAN, Danielle. China in Laos: Is There Cause For Worry? [online]. Singapore, 2014 [cit. 2016-11-11]. ISSN 2335-6677 Dostupné z: https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2014_31.pdf

TAN, Danielle. The Greater Mekong Subregion Programme: Reflections for a Renewed Paradigm of Regionalism. Asia Europe Journal [online]. 2014, 12(4): 383-399 [cit. 2015-12-15]. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/s10308-014-0389-3>. ISSN 16102932. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=b97e4f1f-5235-4360-8977-9f873a569af4%40sessionmgr4004&hid=4203>

TAYLOR, John B. a Akila WEERAPANA. Microeconomics. 7th ed. Australia: South-Western Cengage Learning, c2012. ISBN 978-0-538-45352-3.

The Lower Mekong Dams: A Transboundary Water Crisis. In: International Rivers [online]. Berkeley, CA: International Rivers, 2013 [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <https://www.internationalrivers.org/resources/the-lower-mekong-dams-factsheet-text-7908>

TRAN, Thi. Limitation on the development of skills in higher education in Vietnam. Higher Education. [online] 65, 5, 631-644, May 2013. [cit. 2016-12-12] ISSN: 00181560. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=d3316ff8-e29b-4414-a884-ad07a424a825%40sessionmgr4006&hid=4211>

Vietnam Energy Map. In: Japan External trade Organization [online]. Japan, 2010 [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: https://www.jetro.go.jp/ext_images/jfile/report/07000429/vn_energy_map.pdf

Vietnam: Context. In: The World Bank [online]. The World Bank, 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/vietnam/overview>
Vietnam: Overview. In: The World Bank [online]. The World Bank, 2016 [cit. 2016-12-13]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/vietnam/overview>

Vietnam: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. In: Business Info: Oficiální portál pro podnikání a export [online]. Zastupitelský úřad ČR v Hanoji: Ministerstvo zahraničních věcí, 2016 [cit. 2016-12-11]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vietnam-zakladni-charakteristika-teritoria-17971.html>

VISSER, Esther; Isabelle DUYVESTYEN. The Irrelevance of the Security Dilemma for Civil Wars. Department of History of International Relations Utrecht University, Utrecht, 2014, Vol. 16, No. 1, 65-85, DOI 10.1080/13698249.2014.904986 [online] Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=90b2710a-e2fe-4340-a62c-bfb3f68fa580%40sessionmgr111&hid=121>

WAIŠOVÁ, Šárka. Bezpečnost: vývoj a proměny konceptu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 159 s. ISBN 80-86898-21-0.

WALT, Stephen M.. International relations: One World, Many Theories. Foreign Policy, No. 110, Carnegie Endowment for International Peace [online]. 1998 [cit. 2015-12-07]. Dostupné z: <http://ic.ucsc.edu/~rlipsch/pol160A/Walt.1998.pdf>

WILLIAMS, Paul. Security studies: an introduction. New York: Routledge, 2008, xxiv, 552 p. [online] ISBN 0203926609. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=QFHdFVqiOkIC&printsec=frontcover&dq=williams+security&hl=cs&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=williams%20security&f=false a http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9781134094332_sample_512819.pdf

WILSON, Peter. Idealism in international relations. Encyclopedia of Power, Thousand Oaks, USA: SAGE Publications, 2011, pp 332-333. [online] Dostupné z: [http://eprints.lse.ac.uk/41929/1/Idealism%20in%20international%20relations%20\(LSE RO\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/41929/1/Idealism%20in%20international%20relations%20(LSE%20RO).pdf)

WOKOUN, René. Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování). Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

ZEMAN, Petr. Česká bezpečnostní terminologie: výklad základních pojmů. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2002, 186 s. ISBN 80-210-3037-2.

Seznam použitých tabulek

Tab. č. 1 Lorenzova křivka

Tab. č. 2- Index lidské bezpečnosti vybraných států regionu

Tab. č. 3 Index potravinové bezpečnosti vybraných států

Tab. č. 4 Vývoj HDP zemí regionu v letech 1995 - 2015

Tab. č. 5 Roční růst HDP vybraných zemí v roce 2015
